

Gençlerin Siyaset Algıları, Siyasetten Beklentileri

Toplumsal Etki
Araştırmaları
Merkezi

İÇİNDEKİLER TABLOSU

1. GİRİŞ	2
2. KUŞAK YAKLAŞIMI	6
2.1. KUŞAK NEDİR?	6
2.2. BİR GENÇLİK, İKİ KUŞAK: Y VE Z KUŞAKLARI	8
2.3. DÜNYADA Y VE Z KUŞAĞININ SİYASAL TERCİH TRENDLERİ	11
2.4. KUŞAK YAKLAŞIMININ SINIRLARI	14
3. TÜRKİYE'DE GENÇLİK	15
3.1. TÜRKİYE'DE GENÇ SEÇMENLER	15
3.2. GENÇLERİN SİYASAL KATILIMI	17
4. GENÇLİK PROFİLLERİ	19
4.1. ÇALIŞMA VE EĞİTİM DURUMUMA GÖRE GENÇLİK PROFİLLERİ	19
4.2. GELECEĞE VE HAYATA BAKIŞA GÖRE GENÇLİK PROFİLLERİ	23
4.3. GENÇLİK PROFİLLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	26
5. GENÇLERİN TEMEL SORUNLARI VE TERCİHLERİ	28
5.1. GENÇLERİN TEMEL SORUNLARI VE GENEL EĞİLİMLER	28
5.2. GENÇLERİN SİYASET ALGISI VE SİYASETTEN BEKLENTİLERİ	34
6. GENÇLİK POLİTİKASI ÖNERİLERİ	37
6.1. SİYASETE KATILIMI TEŞVİK	37
6.2. GENEL SİYASET İÇİN ÖNERİLER	39
6.3. YEREL SİYASET İÇİN ÖNERİLER	40
7. SONUÇLAR	42

1. GİRİŞ

Türkiye siyasetinin yakın gelecekte iktidar değişimine sebep olabilecek temel dinamiklerden birini gençlerin siyasete katılım potansiyelleri oluşturuyor. Bununla beraber tek, homojen bir gençlik olmadığı gibi, gençlerin bu dönüştürücü potansiyellerini kullanıp kullanmayacakları da şüpheli görünüyor. Bu rapor, Türkiyeli gençlerin tercih ve yönelimlerini, TEAM (Toplumsal Etki Araştırmaları Merkezi)'in gerçekleştirdiği gençlik araştırmasına dayanarak detaylı resmetmeyi ve gençlerin siyasete katılımını teşvik etmek üzere politika tavsiyelerinde bulunmayı amaçlıyor. Araştırma sonuçları, gençlerin tercih ve yönelim çeşitliliğine cevap verecek bir esneklik ve dinamizmde politikalar geliştirilmesi gerektiğine işaret ediyor. Özetle, bu raporun temel amacı gençlerin ihtiyaç ve taleplerine cevap verecek bir gençlik politikası çerçevesi çizmek.

Demokrasilerde temel tartışmaların ve ana yönelimlerin belirlenmesinde seçmenlerin tercihleri kilit rol oynar. Tercihlerin değişimi ise ülke siyasetinin dönüşümünü de beraberinde getirebilir. İçinde bulunduğumuz dönemde Türkiye'de, mevcut seçmenin tercihlerinin dönüşümündense, siyasal hayata yeni katılan grupların, yani genç seçmenin tercihlerinden kaynaklı bir değişimi beklemek daha makul ve olası görünüyor. Nitekim **TÜİK verilerine göre 2023 seçimlerinde oy verebilecek seçmen havuzunun beşte birinden fazlasını 1997 ve sonrasında doğan 13 milyonluk Z kuşağı kitlesi oluşturuyor.**

Bu rakam güçlü bir dönüşüm potansiyeline işaret ediyor. Peki bu gençler siyasete nasıl bakıyor? Siyasete katılım oranları hangi düzeyde? Bu iki sorunun cevabını vermeden, gençlerin siyasete etkisi hakkında yorum yapmak güç olacaktır. Özellikle Gezi Parkı ve sonrasında gençlerin Türk siyasetini daha özgürlükçü ve demokratik bir yöne evrilteceğine dair birçok yorum yapıldı. Gerek gençlerin siyaseti dönüştürme potansiyeli gerekse gençlik hakkındaki popüler kanılar dikkate alındığında gençlerin siyasal tercihlerini anlamak ve keşfetmek için veriye dayalı, bilimsel bir araştırmanın gerekliliği de ortaya çıkıyor. Bu araştırma bu ihtiyaca cevap vermek üzere düzenlendi. Bu rapor, araştırmanın bulgularını sunmayı ve yorumlamayı amaçlıyor. Raporun temel amacı ise bu yorumlar ışığında merkezi ve yerel siyaset için gençlerin ihtiyaçlarına cevap verecek ve siyasal katılımlarını artıracak politika önerilerinde bulunmak.

Araştırmanın en temel bulgusu homojen, tek tip bir gençlik algısının gerçekten çok uzak olduğu yönünde. Siyasal, ekonomik, sosyal ve hatta psikolojik birçok farklı değişkenin rol oynadığı siyasal tercihlerin oluşum sürecini tek bir kategoriyle açıklamak hem indirgemeci hem de yanıltıcı olacaktır. Bununla beraber, her jenerasyonun benzer oranda tecrübe ettiği ortak siyasal, ekonomik ve sosyal tecrübelerden bahsetmek de mümkün. Dolayısıyla, gençlerin aynı kuşağa ait olmalarından kaynaklı benzerliklerini de gözlemleyebiliriz. Hasılı, raporun genel yaklaşımı bu iki temel gözlemlerle özetlenebilir: Türkiyeli gençler tecrübe ve algılarında birtakım temel benzerlikleri barındırmakla beraber yönelim ve tercihlerinde önemli ayrımlar gösteriyor. Rapor, bu benzerlik ve farklılıkları ana hatlarıyla tespit ediyor.

Bu bulgulara ulaştıran TEAM-Gençlerin Siyaset Algıları ve Siyasetten Beklentileri Araştırması 10-20 Temmuz 2020 arasında, 1.457 kişilik bir örneklem üzerinde yapıldı. Katılımcıların cinsiyet dağılımı Türkiye'yi temsil edecek şekilde %48,7 kadın ve %51,3 erkek olarak örneklendirildi. Benzer bir şekilde yaş grupları Türkiye demografisinin dağılımı ile paralellik gösteriyor. 15-19 yaş grubu örneklemin %31,5'ini, 20-24 yaş grubu, %37,8'ini ve 25-29 yaş grubu %30,7'sini oluşturuyor. Örneklemin 20-24 yaş grubu oranı, %37,8, Türkiye'nin 20-24 yaş grubu ortalamasından (%34,3) kısmen yüksek. Bununla beraber, üç puanlık bu fark çalışmanın sonuçlarında önemli bir yanıltmaya sebep olacak büyüklükte değil.

Çalışmanın amaçlarından birini muhalefetin yerel yönetim performansının gençler üzerindeki etkileri oluşturdu. Bu yüzden çalışmada belediyelerin CHP'nin yönetiminde olduğu şehirler tercih edildi. Araştırma bu evreni temsilen İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Bolu, Çanakkale ve Ardahan olmak üzere 8 ilde gerçekleştirildi.

Türkiye'de 15-29 yaş arası 19,3 milyon kişi var. Kuşkusuz yaklaşık 20 milyonluk bir nüfusun homojen olması beklenemez. Bu nedenle araştırma 20 milyon kişiyi aynı kuşakta oldukları için tamamen benzermiş gibi ele almanın doğru olmadığından hareket etti. 15 yaş ve üstü nüfus içinde %30,2'yi oluşturan gençlerin yaşa, çalışma yaşamına ve eğitime katılıma, toplumsal cinsiyete, sosyo-ekonomik düzeye, inanç ve etnisite kaynaklı kimliklere göre oldukça farklılaşan özellikleri var.

2019 yılı verilerine göre 15-29 yaş nüfusun en büyük grubunu çalışan gençler oluşturuyor: %41,5. Öğrenciler %32, ne istihdamda ne eğitimde olanlar da %26,5. 15-24 yaş grubunda bu oranlara bakınca dahi öğrencilerin oranı %40,9. 15-24 yaş grubunun üçte biri ise istihdamda.

Sonuç olarak, gençlik deyince sadece öğrenciler değil, aynı zamanda hem çalışan gençler hem de ne eğitimde ne de istihdamda olanlar esas alındı. Bu yüzden bu araştırma,- öncelikle bu farkları gözeterek- gençliği ele alırken özellikle şu üç kategoriyi ayrı ayrı incelemeyi hedefledi.

1. Öğrenci
2. Çalışan
3. NENİ (Ne Eğitimde Ne İstihdamda)

Buna paralel olarak ele alınan yaş grupları, araştırmanın diğer belirleyeni oldu. 15-29 yaş içinde farklı yaş gruplarının farklı sorunları ve beklentileri oluyor. Bu yüzden yaş grubu kategorileri de araştırmanın odağındaki diğer bir ayırım oldu:

1. 15-18 yaş
2. 19-22 yaş
3. 23-26 yaş
4. 27-29 yaş

Belirleyici olduğu düşünülen diğer boyutlar olan cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyler

Belirleyici olduğu düşünülen diğer boyutlar olan cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyler de araştırmanın karşılaştırma zeminlerinde yer alması gereken diğer değişkenler olarak ele alındı.

Araştırmada sayılan değişkenlere göre farklı gençlik kesimlerini karşılaştırmak üzere, gençlerin kaygıları, geleceğe nasıl hazırlandıkları, nasıl bir dünya, Türkiye ve kent istedikleri, belediyeden ve siyasetten beklentileri odakta yer aldı.

Rapor, bu çalışmanın ana hatlarını dört ana başlık altında sunuyor. Kuşak kavramı ve tartışmaları çalışma için önemli ve öncelikli bir yerde duruyor. Birinci kısım, bu amaçla kuşak kavramını tartışıyor ve kuşak değişimlerini küresel ve ulusal boyutta ele alıyor. Kuşak ne demek? Y, Z ve Alfa kuşakları kimleri ve hangi hayat tecrübelerini kapsıyor? Bu kuşakları anlamak dünya ve Türkiye siyaseti için neden önemli?

İkinci kısımda araştırmanın temel kategorileri açıklanıyor ve temel bulgular sunularak tartışılıyor. Bu kısmın maksadı Türkiye’de gençliğin tipolojiler üzerinden genel bir portresini çizmek. Bu bağlamda gençler çalışma ve eğitim durumlarına ve hayata bakışlarına göre temel gruplara ayrılarak inceleniyor. Her bir grubun temel tercihleri araştırma verileri üzerinden tartışılıyor. Özetle, ikinci kısımda Türkiye gençlerinin genel bir portresini çizmek üzere temel kategoriler belirleniyor ve bu kategorideki kişilerin öne çıkan siyasal tercihleri tartışılıyor.

Bununla beraber, birçok genç için temel problemler, temel beklentilere karşılık gelmeyebilir. Bu nedenle üçüncü kısımda gençlerin siyasetten beklentileri daha somut bir temelde ayrıca sorgulanıyor. Bu beklentiler ikinci kısımda açıklanan kategorilere referansla tartışılıyor ve Türkiye gençliğinin farklı renklerinin nasıl bir siyaset ve siyasetçi istediği ayrıntılarıyla gösteriliyor. Bu kısımdaki sorular ve cevaplar dördüncü kısımdaki politika önerileri için de temel oluşturuyor. Son kısımda, gençlerin taleplerine cevap verebilecek somut politika önerileri tartışılıyor.

Bu politika önerilerinin bir kısmı genel siyaseti ilgilendirirken, özellikle yerel siyasetin gençlere nasıl cevap verebileceği konuları beşinci kısmın ana odağını oluşturuyor. Gençlere yönelik siyasetin hem onların taleplerine cevap vermesi, hem de onları siyasete ısındırması gerekiyor. Politika önerileri bu iki ihtiyaca cevap verecek şekilde düzenlendi.

2. KUŞAK YAKLAŞIMI

Bir ülkenin siyasal demografisini incelemenin en yararlı yöntemlerinden biri kişileri yaşadıkları ortak siyasal, ekonomik ve sosyal tecrübeler üzerinden kuşaklara ayırmaktan geçiyor. Bu yöntem hem toplumun ortak karakteristiklere sahip, yaşa ve tecrübeye dayalı gruplar halinde incelenmesini kolaylaştırıyor, hem de grupların kendi içinde ve gruplar arası karşılaştırma için genel bir çerçeve sağlıyor. Dolayısıyla kuşak yaklaşımı hem gençleri diğer yaş gruplarından ayrı incelemeye, hem de gençlerin kendi içindeki farklılıkların analizine imkân tanıyor. Bu yüzden, gençlere yönelik bu incelemenin tartıştığı konulardan birini kuşak yaklaşımı oluşturuyor.

2.1. KUŞAK NEDİR?

Kuşak kavramı, sosyolog Karl Mannheim'ın 1920'lerin sonunda ortaya attığı *kuşak teorisi*¹ ile sosyal bilim tartışmalarında önemli bir yer edindi. Toplumun sadece ekonomik çıkarlar üzerinden sınıflara ayırmak yerine, Mannheim toplumun yakın zamanlarda doğan, benzer toplumsal tecrübelerden geçen yaş grupları üzerinden de incelenmesi gerektiğini savundu.

Bu yaş gruplarına *kuşak* diyoruz. Kuşağa mensup kişiler her ne kadar benzer kritik tarihsel olayları birlikte tecrübe etseler de bu tecrübelerin yorumlanması kuşak içinde önemli farklılıklara yol açabilir. Diğer bir deyişle, içindeki buldukları dönemin etkisinde benzer tutum ve tercihlerde bulunan nesiltaşlar, bireysel olarak ve hatta alt gruplar halinde heterojen bir nitelik gösterirler. Kuşak kavramı her iki dinamiği de incelemek için verimli bir çerçeve sunuyor. Nitekim, mevcut çalışma da genç kuşağın benzerlikleri kadar, farklılıklarının da altını çiziyor.

Mannheim'ın sosyolojik çerçevesi her ne kadar yararlı olsa da siyaset odaklı araştırmalar için kuşak yaklaşımının neden gerekli olduğu sorusuna tatmin edici bir cevap vermiyor. Inglehart'ın jenerasyonların sosyalleşme tecrübesi ile siyasal değer ve tercihlerin dönüşümü üzerine çalışmaları ise bu soruya daha fazla cevap niteliği taşıyor. Inglehart'a göre bireyler gelişim dönemlerinde sosyalleştikleri dönemin etkisi altında farklı siyasal değer ve tutumlar geliştirirler. Bu değerler ise kuşaktan kuşağa farklılık gösterir.

Gelişim dönemlerindeki ulusal ve uluslararası düzeydeki siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmelere göre kuşaklar birbirinden ayrılır. Dahası, Inglehart Batı demokrasilerinde yaptığı çalışmalar neticesinde, '70lerden itibaren siyasal tartışmaların odağının dramatik bir şekilde değişmesini kuşak değişimine bağlıyor².

¹ Mannheim, Karl. 1952. "The Problem of Generations." *Essays on the Sociology of Knowledge*, ed. Paul Kecskemeti, New York: Routledge, 276-322.

² Inglehart, Ronald. 1977. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Yazar, '70lerden itibaren Batılı kuşakların post-materyalist siyasal değerlere materyalist değerlerden daha fazla önem verdiğini tespit ediyor. Inglehart'a göre, sosyal hareketlerin artışının, özgürlükçü, demokratik ve çevreci taleplerin artarak siyasal gündeme gelmesinin asıl nedeni, İkinci Dünya Savaşı sonrasında doğan nesillerin tecrübesinin, savaşı tecrübe eden nesillerden önemli ölçüde farklı olması. Yeni nesiller farklı siyasal ajandalarla geliyor ve dolayısıyla kuşak değişimi siyaseti de dönüştürüyor. Benzer biçimde, mevcut çalışmanın kuşak yaklaşımına dayanması, Türkiye'de süregelen nesil değişiminin, siyasete potansiyel etkilerinin tespitine de imkân sağlıyor.

Inglehart'ın çalışmaları her ne kadar çok verimli bir araştırma çerçevesi sunsa da, kuşakları jenerasyon eğilimlerinin temel yönü üzerinden özetlemek ve bunun üzerinden öneri ve tespitler geliştirmek yanıltıcı olabilir. Nitekim, Foa ve Mounk'un benzer çerçevedeki çalışmaları madalyonun öteki yüzüne işaret ediyor. Yazarlar Batı demokrasilerinde artan siyasal ilgisizliği, otoriter eğilimleri ve anti-demokratik, popülist yöntem ve mesajlara açıklığı not ediyor³.

Tüm bu eğilimler Batı'da yakın zamanda giderek artan popülist hareketleri yine genç kuşakların tercihlerindeki değişimlere bağlıyor. Inglehart'ın çalışmalarıyla karşılaştırıldığında, Foa ve Mounk'un tespitleri birbiriyle zıt gibi görünebilir; fakat bu iki tespit aynı jenerasyon içinde pekâlâ geçerli olabilir. Bahsi geçen çalışmalar baskın gördükleri temel eğilimleri vurgulamayı tercih ediyor sadece. Bununla beraber, bu raporun ana maksadı tüm renkleri resmetmek.

Dolayısıyla, mevcut araştırma her ne kadar kuşak yaklaşımıyla önemli değişimleri tespit etmeyi amaçlasa da bahsi geçen çalışmaların aksine jenerasyon içindeki farklılaşmayı, heterojen karakteri vurguluyor.

Inglehart ile Foa ve Mounk'un çalışmalarının da gösterdiği gibi kuşak değişimin etkilerini tüm dünyada gözlemlemek mümkün. Hatta Inglehart, bu değişimleri tespit etmeyi amaçlayan Dünya Değerler Araştırması projesinin de mimarı. Küresel ölçekteki yönelimler bu itibarla çok önemli bir dönüşüm potansiyelini tespit edebiliyor. Bununla beraber, küresel yönelimlerin yanı sıra yerel dinamikleri de göz önüne almak gerekir. Sözelimi, 2008 ekonomik krizi tüm dünyayı etkilemiş olsa da Türkiye'nin son yıllarda artarak devam eden ekonomik krizi Türkiye'ye özgü bir durum. Dolayısıyla her iki düzeyde de incelemede bulunmak yerinde bir tercih olacaktır. Bu sebeple Türkiye gençliğine yönelik sonuçları sunmadan önce dünyadaki dinamiklere bakmakta fayda var.

Tüm bu noktalar göz önünde bulundurulduğunda iki soru öne çıkıyor ve takip eden iki alt bölüm bu sorulara yanıt veriyor:

- 1. Kuşakları nasıl sınıflandırabiliriz?**
- 2. Dünyadaki eğilimler nelerdir?**

³ Foa, Roberto Stefan, ve Yasha Mounk. 2016. "The Danger of Deconsolidation." *Journal of Democracy* 27(3): 5-17. Foa, Roberto Stefan, ve Yasha Mounk. 2017. "The Signs of Deconsolidation." *Journal of Democracy* 28(1): 5-15.

2.2. BİR GENÇLİK, İKİ KUŞAK: Y VE Z KUŞAKLARI

Ülkeden ülkeye farklılık gösterse de tüm araştırmalarda genel hatlarıyla kabul gören doğum yıllarına göre kuşak sınıflandırması şöyle:

- 1981-1996: Y kuşağı
- 1997-2012: Z kuşağı
- 2013 ve sonrası: Alfa kuşağı.

Y kuşağının mensupları erken yetişkin dönemler ve genç seçmen içerisindeki olgun kesimi oluşturuyorlar. Bu kuşağın tüm üyeleri halihazırda seçmen havuzunun içinde. Z kuşağı ise yetişkin toplumsal hayata yeni yeni katılıyor. Z kuşağının en yaşlı üyeleri üniversiteden yeni mezun oldular. Birçoğu henüz oy verme ehliyetine sahip değil. Bununla beraber, 2023 seçimleri gibi yakın dönemde gerçekleşecek seçimlerde kritik öneme sahipler, zira mevcut seçmen havuzunun dengelerini değiştirebilecek oranı temsil ediyorlar. TÜİK verilerine göre 2023 seçimlerinde oy verebilecek seçmen havuzunun beşte birinden fazlasını 1997 ve sonrasında doğan 13 milyonluk Z kuşağı kitlesi oluşturuyor. Örneğin, Amerika'da 2020 başkanlık seçimlerinde oy verecek on kişiden biri Z kuşağına mensup ve bu seçim sonucunu değiştirebilecek bir oran⁴. Alfa kuşağı ise bugünün küçük çocuklarını kapsıyor. Bu kuşağa yönelik politikalar daha çok orta ve uzun vadeli bir çalışmanın konusu olabilir.

Bu nedenle, mevcut çalışmanın odağını Y ve Z kuşakları oluşturuyor. Peki, Y ve Z kuşakları nasıl bir kimlik ve karakteristiğe sahip? Bu bölümün amacı bu soruyu genel hatlarıyla cevaplamak.

İki kuşağın birçok benzer noktası var. İki kuşak da Soğuk Savaş sonrasında, küreselleşme çağında doğup büyüdüler. İki kuşak da Soğuk Savaş'a hâkim olan ideolojik çekişmelere uzaklar. Bunun yerine, özellikle pazar ekonomilerinin büyümesine ve teknolojik inovasyonun yükselişine şahit olan bu kuşaklarda daha bireysel ve özgürlükçü bir yönelim öne çıkıyor. Her kuşakta da aileye, sosyal örgütlenmelere ve kurumlara bağlılığın önceki kuşaklara göre daha zayıf olduğunu söyleyebiliriz. Bununla beraber, bu yönelimler genç kuşağın siyasal ve sosyal etkilerinin zayıf olduğu şeklinde görülmemeli. Bu kuşaklar bireysel alanın korunmasına ve sosyal farklılıklara açık tutumlarıyla diğer kuşaklardan farklı bir toplumsal tahayyüle sahipler.

⁴ Parker, K. ve Igielnik, R., 2020. What We Know About Gen Z So Far. [online] Pew Research Center. Adres: <<https://www.pewsocialtrends.org/essay/on-the-cusp-of-adulthood-and->

[facing-an-uncertain-future-what-we-know-about-gen-z-so-far/>](#) [Erişim tarihi, 19 Temmuz 2020].

Bu tahayyülde değişim ön planda ve standardize edici kurallara sıcak bakılmıyor. Bununla beraber bu tutumun bir sonucu olarak, gençlerin uzun vadeli bir siyasal veya sosyal angajmana dahil olmaları da önceki kuşaklara göre hayli zor.

Her iki kuşak teknolojiyle iç içe. Bununla beraber teknolojiyle tanışma dönemleri ciddi bir farklılık gösteriyor. Y kuşağı dijital teknolojinin yükselişine tanık olsa da büyüme çağlarında dijital teknoloji yaygın değildi. Y kuşağının birçok mensubu çocukluklarında cep telefonu sahibi olmadılar ya da internete kolayca erişemediler. Z kuşağı ise doğrudan dijital teknolojinin, internetin halihazırda yaygın olduğu bir topluma doğdu. Bu kuşağın sosyalleşmeye başladığı 2000'ler ve sonrasında internet, akıllı telefonlar ve sosyal medya toplumsal hayatın temel unsurlarından biri haline zaten gelmişti. Z kuşağının mensupları için gerçek hayat dijitalle iç içe geçmiş halde. Bu itibarla Z kuşağı dijital yerliler olarak anılıyor. Dijitalle olan bu mesafenin enteresan bir sonucu ekonomik ve sosyal tercihlerde kendini gösteriyor. Z kuşağı üyelerinin seyahat gibi maddi talepleri Y kuşağına göre daha az. Küreselleşmenin yükselişte olduğu dönemlerde büyüyen Y kuşağı üyelerinde dünyayı görme, seyahat talepleri daha güçlü. Z kuşağı ise yetişme döneminde küreselleşen ekonominin krizini de tecrübe etti. Bu sebeple Z kuşağında daha minimalist tercihler öne çıkıyor.

Her iki kuşak da sosyal medya ile iç içe. McCann Worldgroup'un yedi ülkede gerçekleştirdiği çalışmaya göre gençlerin %53'ü modern teknolojiden vazgeçmektense koku duyusundan tamamen fedakârlık etmeyi tercih ediyor⁵. Pew Araştırma Merkezi'nin çalışmasına göre gençlerin yaklaşık %90'ı cep telefonlarıyla uyuyor⁶. Comscope'un araştırmasına göre Z kuşağının neredeyse tamamı saatte en az beş kez akıllı telefonunu kontrol ediyor. Dahası, Z kuşağına mensup yaklaşık %70'i bunu iki dakikada bir yapıyor⁷.

Fakat kuşaklararası ciddi farklar da var. Z kuşağı sosyal medyayı çok daha sık ve aktif biçimde kullanıyor. Z kuşağının yarısından fazlası kendi içeriğini üretiyor. CommScope'un araştırmasına göre Z kuşağı için en ilgi çekici mesleklerden biri video blogger'lığı. Nitekim, söz konusu araştırmanın katılımcılarının %37'si YouTube'da kariyer yapmak istediğini beyan etmiş. Bu sosyal medya tercihlerine paralel olarak, Z kuşağının üyeleri YouTube, Instagram, TikTok gibi siteleri tercih ederken, Y kuşağının üyeleri Facebook gibi daha geleneksel platformları tercih ediyor⁸. Dahası, bu sosyal medya tercih farklılıkları kuşakların dikkat sürelerindeki değişimle de paralellik arz ediyor. Y kuşağının üyeleri bir çalışmaya veya konuya ortalama 12 saniye odaklanabilirken, Z kuşağı için bu süre 8 saniyeye düşüyor⁹.

⁵ McCann Worldgroup, 2011. *Today's Global Youth Would Give Up Their Sense Of Smell To Keep Their Technology*. [online] Prnewswire.com. Adres: <<https://www.prnewswire.com/news-releases/todays-global-youth-would-give-up-their-sense-of-smell-to-keep-their-technology-122605643.html>> [Erişim tarihi 19 Eylül 2020].

⁶ Heimlich, R., 2010. *Do You Sleep With Your Cell Phone?*. [online] Pew Research Center. Adres: <<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2010/09/13/do-you-sleep-with-your-cell-phone/>> [Erişim tarihi, 18 Eylül 2020].

⁷ CommScope, 2017. *Commscope Research On Gen Z Tech Intimates Reveals An Always-On Mindset*. [online] CommScope. Adres:

<<https://www.commscope.com/press-releases/2017/commscope-research-on-gen-z-tech-intimates-reveals-an-always-on-mindset/>> [Erişim tarihi, 19 Eylül 2020].

⁸ CommScope, 2017.

⁹ Patel, D., 2017. *5 Differences Between Marketing To Millennials vs. Gen Z*. [online] Forbes. Adres:

<<https://www.forbes.com/sites/deeppatel/2017/11/27/5-differences-between-marketing-to-millennials-vs-gen-z/#68b38a2c9ff>> [Erişim tarihi, 20 Eylül 2020].

Benzer biçimde Z kuşağının sosyal veya siyasal bir sosyal medya içeriğiyle bağ kurması Y kuşağına göre daha zor. Deep Focus'a göre Z kuşağı duygusal bağ oluşturmaya yönelik reklamlara daha mesafeli bakıyor. Y kuşağında duygusal pazarlama yöntemlerine açıklık %31 oranında iken Z kuşağında bu oran %20'ye düşüyor. Bunun yerine, sevdikleri bir ünlünün referansı Z kuşağı için daha önemli. Z kuşağının %27'si takip ettikleri bir ünlünün tercihlerini değiştirebileceğini söylerken bu oran Y kuşağında %20¹⁰.

Y ve Z kuşakları, eğitim seviyeleri ve toplumsal meselelere karşı tutumları ile de farklılık gösteriyor. Z kuşağının ortalama eğitim seviyesi Y kuşağının seviyesinden daha yüksek. Bununla beraber 2008 ekonomik krizi, Arap Baharı ve İŞİD ile beraber artan yeni küresel terör dalgası özellikle Z kuşağının sosyalleşme döneminde gerçekleşti. Buna paralel olarak bu kuşağın ekonomik kaygıları Y kuşağına oranla daha güçlü. Benzer biçimde Z kuşağının üyeleri Y kuşağına oranla toplumsal adalet taleplerini daha yüksek oranda seslendiriyor¹¹. Bu girişkenlik ve değişim talebini daha somut ifade etmek mümkün. Millennial Branding ile Randstad'ın Türkiye dahil dünyanın çeşitli ülkelerinde gerçekleştirdiği araştırması da Z kuşağını Y kuşağına göre daha idealist ve girişimci buluyor.

Z kuşağının %60'ı dünyayı değiştirerek daha iyi bir hale getirebileceğine inanırken, bu oran Y kuşağında %39. Dahası, Z kuşağına mensup birinin kendi işini kurma eğilimi Y kuşağındaki gençlere oranla %55 daha yüksek¹². Bu trendin COVID sonrasında ayrıca güçlenmesini bekleyebiliriz. Zira COVID ile ortaya çıkan ekonomik durgunluktan en çok etkilenen grup da Z kuşağı oldu. Çünkü Z kuşağına mensup en yetişkin grup henüz yeni mezun olmuşken istihdam olanakları ciddi anlamda kısıtlandı. Ya hiç iş bulamadılar ya da yeni işlerini kaybettiler. Amerika'da 18-23 yaş grubundakilerin yarısı bu durumda¹³. Türkiye'deki krizden dolayı, yerel boyutu da olan benzer bir etkiye Türkiyeli gençlerde de rastlanabilmesi muhtemel.

Bahsedilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, Y ve Z kuşaklarının farklı tecrübeleri, farklı tercihleri de beraberinde getiriyor. Yetişme dönemlerinde yaşadıkları siyasal ve sosyal olaylar bu kuşakların kişilik özelliklerinden toplumsal olaylara karşı tutumlarına kadar geniş bir yelpazeyi etkiliyor. Bu raporun amacı ise özellikle siyasal trendleri tespit etmek. Bu nedenle, Y ve Z kuşaklarının genel çerçevesini çizdiğimizde göre, gençlerin siyasal yönelimlerine ayrıca bakabiliriz.

¹⁰ Walgrove, A., 2015. Infographic: What Gen Z Wants From Brands. [online] Contently. Adres: <<https://contently.com/2015/04/02/infographic-what-gen-z-wants-from-brands/>> [Erişim tarihi, 20 Eylül 2020].

¹¹ Parker, K., Graf, N. ve Igielnik, R., 2019. Generation Z Looks A Lot Like Millennials On Key Social And Political Issues. [online] Pew Research Center. Adres: <[https://www.pewsocialtrends.org/2019/01/17/generation-](https://www.pewsocialtrends.org/2019/01/17/generation-z-looks-a-lot-like-millennials-on-key-social-and-political-issues/)

[z-looks-a-lot-like-millennials-on-key-social-and-political-issues/](https://www.pewsocialtrends.org/2019/01/17/generation-z-looks-a-lot-like-millennials-on-key-social-and-political-issues/)> [Erişim tarihi, 18 Eylül 2020].

¹² Schawbel, D., 2014. Gen Y and Gen Z Global Workplace Expectations Study. [online] Workplace Intelligence. Adres: <<http://workplaceintelligence.com/geny-genz-global-workplace-expectations-study/>> [Erişim tarihi, 18 Eylül 2020].

¹³ Parker ve Igielnik, 2020.

2.3. DÜNYADA Y VE Z KUŞAĞININ SİYASAL TERCİH TRENDLERİ

Y ve Z kuşaklarının karakteristikleri siyasal tercih trendlerini de etkiliyor. Dünya'da gençlerin siyaseti özgürlükçü bir yönde dönüştürme potansiyelleri yüksek olsa da, gençlerin siyasete ve kurumsallaşmış nizamla mesafeli duruşu ortaya karmaşık bir resim çıkarıyor: Özgürlükçü, siyasete mesafeli, fakat anti-demokratik yöntemlere açık bir nesil. Bu resme daha detaylı baktığımızda şu karakteristikleri görüyoruz: özgürlükçü, endişeli, sosyal sorunlara duyarlı ve siyasete mesafeli duruş.

Resmin umut veren tarafından başlayalım. Daha önce belirtildiği gibi gençler ideolojik çekişmelere önceki kuşaklara göre daha uzaklar. Bu tür gerilimleri gereksiz görüyorlar. Dünyanın birçok yerinde gençler ebeveynlerinden daha özgürlükçü ve farklılıklara daha açık. Amerikalı gençler siyaseten daha sosyal demokrat eğilimler gösterirken, Avrupalı gençler daha çevreci eğilimleri ile dikkat çekiyor¹⁴. Çinli gençler harcamaktan çekinmeyen yeni bir tüketim kültürü geliştirirken¹⁵, Japon gençler yabancılara karşı çok daha açık ve toleranslılar.

Tüm bu parametreler, her bir ülke için '90lar öncesinde siyasetin önemli tartışma konularını oluşturuyordu. Gençler ise bu konularda tartışılacak bir konu görmüyorlar ve bireysel özgürlüklerin çok daha rahat yaşandığı, sosyal hakların korunduğu, değişime açık bir ülke tahayyül ediyorlar. Dahası, önceki jenerasyonlardan farklı tercihlere sahipler. Bu tercihlerin içeriği ülkeden ülkeye değişse de jenerasyonlar arası yönelim farkı sabit kalıyor.

Madalyonun öteki yüzü ise gençlerin özgürlükçü tercihlerini davranışa ne düzeyde dönüştürdükleriyle alakalı. Beklentilerin aksine gençler arasında demokrasiye verilen önem azalırken, güçlü liderlere olan destek artıyor. Dahası, gerektiğinde darbe gibi demokrasi-dışı yöntemlere dahi görece daha olumlu baktıkları görülüyor. Bu gözlem büyük oranda Batı için geçerli. Popülist siyasetin Batı'daki yükselişi dikkate alındığında bu gelişme endişe verici. Buradaki önemli nokta, gençlerin demokrasinin esasen karşında olmaması. Bu daha çok bir ilgisizlik ve kayıtsızlık olarak görülebilir. Gençler sonuç-odaklı bir siyaset istiyor ve bu sonuçları kendilerine ulaştıran yöntemle çok ilgilenmiyorlar. Bu noktada siyaset yapıcılara ciddi görevler düşüyor. Çünkü gençlerin siyasete ısındırılması kâfi gelmeyecek. Gençlerin aynı zamanda demokrasiye de ısındırılmaları gerek.

¹⁴ de Weck, J. ve Ferguson, N., 2019. European Millennials Are Not Like Their American Counterparts. [online] The Atlantic. Adres: <<https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/09/europes-young-not-so-woke/598783/>> [Erişim tarihi 19 Temmuz 2020].

¹⁵ Xu, Adam., 2019. China'S Generation Z - An Emerging Borderless Tribe, Hungry For Uniqueness And Characterized By Growing Spending Power,

According To The Widest Geographical Study Of Gen Z Conducted By OC&C. [online] OC&C Strategy Consultants. Adres:

<<https://www.ocstrategy.com/cn/%E5%85%B3%E4%BA%8Eocc/%E6%96%B0%E9%97%BB%E5%8F%8A%E5%AA%92%E4%BD%93%E6%8A%A5%E9%81%93/article/id/3460/2019/03/chinas-generation-z-an-emerging-borderless-tribe>> [Erişim tarihi, 20 Temmuz 2020].

Gençlerin bu iki temel eğilimi dikkate alındığında karşımıza şöyle bir tablo çıkıyor: Gençler siyasetin değişiminin anahtarı olma potansiyeline sahip, ama bu anahtarla kapıyı nasıl açacakları konusunda kararsız ve hatta hevesizler. Bu ikilem, birçok siyasi dönüşüme ve daha özgür bir siyasi iklime de yol açabilir. Siyasetin erozyona ve meşruiyet kaybına uğramasına da neden olabilir.

Madalyonun olumlu yüzüne geri dönelim. Dünya çapında yapılan birçok çalışma gençlerin önceki jenerasyona göre daha özgürlükçü ve çoğulcu olduğunu gösteriyor. Amerikan Z kuşağının %60'ı etnik farklılığa olumlu bakıyor. %75'i kadınların siyasete girmesini destekliyor¹⁶. Çarpıcı olan, bu oranların Amerika içinde tüm jenerasyonlar arasında en yüksek oranlar olması. Benzer biçimde Avrupa ülkelerinde göçmen krizine rağmen genç kuşak ile 35 yaş üstü kuşak arasında göçmenlerin ülkeye kabulüne pozitif bakışta %15 gibi ciddi bir fark görünüyor. Avrupalı gençlerin çoğunluğu göçmenlerin ülkelerine kabulünü savunurken, yetişkinlerde göçmen karşıtı eğilim öne çıkıyor¹⁷. Milliyetçiliğin yüksek olduğu Japonya'da dahi, Japon Z kuşağı göçmenlerle beraber yaşamaya en açık kuşak olarak öne çıkıyor. Göçmen biriyle komşu olmaya itiraz oranı %20'de kalıyor. Yetişkinlerde ise bu oran %30'a çıkıyor¹⁸. Tüm bu trendler daha özgürlükçü bir kuşağa işaret ediyor.

Bununla beraber, bu özgürlükçülüğün kaynağının aktif bir hak savunuculuğu mu yoksa önceki siyasi tartışmalara önem vermemek mi olduğu önemli soru. Gençlerin önceki sorunları artık mesele etmemesi olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Fakat, bu özgürlükçülük pasif bir mahiyette ise siyaset yapıcılarının otoriter politikalarına muhalefetleri de etkisiz kalabilir.

Z kuşağı için siyasete mesafeli duruş siyasal sorunlar hakkında fiksiz olmayı beraberinde getirmiyor. Z kuşağı sosyal politika yanlısı ve çevre politikalarına duyarlı bir profile sahip. Amerika'da gençlerin %70'i devletin ekonomiye müdahalesinin artması gerektiğini savunuyor¹⁹. Avrupa'da gençlerin üçte biri kendini solda tanımlıyor. Birçok Avrupa ülkesinde 18-29 yaş arasındaki genç seçmen, kendini diğer yaş gruplarına göre daha solda tanımlıyor²⁰. Ayrıca Z kuşağı, iklim krizinin sonuçlarını da daha net gören bir kuşak olarak öne çıkıyor. Avrupa'da kendini solda gören gençlerin çoğu Yeşil hareketi destekliyor. Merkez partilere eğilim gençler arasında daha düşük. 2020'de Deloitte'in dünya genelinde yaptığı ankete göre, Z kuşağı en büyük sorun olarak iklim krizini görüyor. Gençlerin %30'u iklimi başat sorun olarak gördüğünü söylüyor. İkinci sırada %22 ile işsizlik ve üçüncü sırada %20 ile sağlık hizmetleri geliyor. Z kuşağının %15'i ise gelir eşitsizliğini temel problem olarak görüyor²¹.

¹⁶ Parker, Graf ve Igielnik., 2019.

¹⁷ Heath, Anthony ve Lindsay Richards. 2019. "How do Europeans Differ in Their Attitudes to Immigration?: Findings from the European Social Survey 2002/03 - 2016-17" OECD Social, Employment, and Migration Working Papers, No. 222, OECD, Paris, Fransa.

¹⁸ World Values Survey. 2017-20. Adres:

<<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp>>

¹⁹ Parker, Graf ve Igielnik., 2019

²⁰ Silver, L. and Johnson, C., 2018. Younger Adults in Western Europe Are More Socially, Politically Progressive Than Older Age Groups. [online] Pew Research Center. Adres: <<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/10/30/younger-western-europeans-more-socially-and-politically-progressive/>> [Erişim tarihi, 20 Temmuz 2020].

²¹ Deloitte. 2020. "The Deloitte Global Millennial Survey 2020." Deloitte Global Surveys, Londra, Birleşik Krallık.

Tüm bu başlıklar beraber incelendiğinde, gençlerin yarıdan fazlası sosyal bir politika eksikliğini öncelikli bir problem olarak görüyor. Bu trend, Avrupalı gençlerin Yeşillere olan ilgisinin arka planını da açıklıyor.

Gençlerin siyasetle ilişkisi ise daha karmaşık. Bir yandan dünyadaki gençlerin özgürlükçü, çoğulcu, sosyal politika yanlısı ve çevre sorunlarına duyarlı olduklarını görüyoruz. Diğer yandan ise gençler siyasete oldukça mesafeli. Seçimlere katılımları da oldukça düşük. Amerika'da gençlerin yaklaşık %40'ı oy veriyor²². Gerek Amerika'da gerek Avrupa'da birçok genç kendini bir siyasal parti ile ifade etmekten kaçınıyor. Dünya genelinde tüm demokrasilerde demokratik kurumlara olan güven düşüyor. Gençler arasında bu düşüş daha da fazla. 2010'da Avrupa'da demokrasinin ülkesi için iyi olmadığını düşünen gençlerin oranı %10'u buldu. Bu oran, Amerika'da %20'ye yaklaştı. Hatta Amerika ve Avrupa'da demokrasiyi vazgeçilmez bulan gençlerin oranı sadece %30²³. Bununla beraber, bunu bir demokrasi karşıtlığından ziyade apolitiklik ve taraf tutmama eğilimi olarak yorumlamak mümkün. Zira gençler demokrasinin karşısında değiller. Fakat sistemin parçası olarak gördükleri demokrasiye karşı, önceki jenerasyonlara kıyasla çok daha kayıtsızlar.

Dünya gençlerinin %80'i gelecek için ümitli, fakat bu olumlu tabloyu teknolojik gelişmelere bağlıyorlar. Bununla beraber, gençlerin yaklaşık yarısı dünyadan memnun değil ve daha kötü bir yere gittiğini düşünüyor. Gençler değişimi siyasal sistemlerden, siyasetçilerden değil, teknolojik gelişmelerden bekliyor. Kendilerini bir siyasal parti ile tanımlamak da istemiyorlar. Toplumsal meselelerin sosyal hareketler ile çözümüne daha açıklar²⁴. Avrupa örneğinde, Yeşiller bu eğilimin üzerinden kendine taraftar toplamış gibi görünüyor. Mevcut siyasal sistemin dışında konumlanıp, çevre, sosyal politika ihtiyaçlarını öne çıkaran Yeşiller, kendilerini bir siyasal parti olarak değil sosyal hareket olarak tanımlıyor.

Siyasal tartışmaların ideolojilerden arındırılarak sosyal bir çerçevede tartışılması gençler için daha kabul edilir görünüyor. Bununla beraber, gençlerin siyasete bu kadar mesafeli durması, genç kuşağın siyasete etki potansiyelinin gerçekleşmesinin önündeki en büyük engel. Siyasal partilerin gençlerin bu yönelimlerini göz önünde bulundurarak gençleri siyasete ısındıracak, katılımlarını artıracak politikalar gerçekleştirmesi gerekiyor. Yakın zamanda dünyada bu yönelimlere yakından cevap veren iki akım öne çıkıyor: Yeşiller veya Bernie Sanders'in temsil ettiği sosyal demokrat grup gibi alternatif sol akımlar ve popülist sağ hareketler. Özellikle popülist sağın tehdidi, merkez partilerin gençleri siyasete ısındıracak yeni politikalar geliştirmesinin önemini hatırlatıyor.

²² Holbein, John, 2020. *Why So Few Young Americans Vote*. [online] *The Conversation*. Adres: <<https://theconversation.com/why-so-few-young-americans-vote-132649>> [Erişim tarihi, 19 Temmuz 2020].

²³ Foa ve Mounk, 2016.

²⁴ Broadbent, Emma, John Gougoulis, Nicole Lui, Vikas Pota ve Jonathan Simons. 2017. "Generation Z: Global Citizenship Survey." *Varkey Foundation, Londra, Birleşik Krallık*.

2.4. KUŞAK YAKLAŞIMININ SINIRLARI

Önceki bölümlerin de gösterdiği üzere kuşak yaklaşımı gençlerin genel karakteristiklerinin, tercihlerinin ve yönelimlerinin tespitinde verimli bir düşünsel çerçeve sunuyor. Bu çerçeveyi kullanarak hem gençlerin tercihlerinin toplumsal kökenlerini tespit edebiliyoruz hem de kuşak içinde ve kuşaklararası karşılaştırma imkânı buluyoruz. Bununla beraber, bu kavramsallaşmanın Batı-merkezli olduğunun da altının çizilmesi gerekiyor. Her ne kadar Soğuk Savaş'ın bitişi, 2008 küresel krizi veya internet ve sosyal medya kullanımının artışı gibi etmenler küresel ölçekte etkili olmuş olsa da, her ülkenin yerel ölçekte kuşakları etkileyen ayrı olaylardan da bahsedebiliriz. Türkiye için bu dönemde 2001 ekonomik krizini, AK Parti iktidarını, Gezi Parkı'nı, 15 Temmuz sonrası otoriterleşme sürecini ve yakın zamandaki ekonomik krizi bu grupta sayabiliriz. Bu sebeple farklı ülkelerdeki gençlik tartışmalarında ilgili kuşağın formasyon tecrübesi o ülkenin özgün koşulları dikkate alınarak incelenmelidir.

Ayrıca, kuşak yaklaşımı bir neslin benzer özelliklerinin tespiti için yardımcı olsa da nesil içi farklılıkların tespiti için benzer bir çerçeve sunamıyor. Bu noktada, sahadan toplanan veriler ışığında, yerel dinamikleri de gözetenek farklı tipolojiler oluşturmak gerekir. Bir başka deyişle, kuşak yaklaşımı benzerlikleri gösterir fakat farklılıkların tespiti için ayrıca bir inceleme gerekir.

Bu iki ana kısıt göz önünde bulundurularak, takip eden kısım Türkiye'deki gençlik tipolojisini mercek altına alıyor. Bu kısımda, Türkiyeli gençlerin siyasete etki potansiyeli, gençlerin siyasal tercihleri ve Türkiye'nin gençlik tipolojisi tartışılacak.

3. TÜRKİYE'DE GENÇLİK

Türkiye gençliğini yakından tanımadan önce, gençlerin siyasal denkleme nerede durduğunu görmekte ve potansiyellerini incelemekte fayda var. Bu bölümün ilk kısmı bu soruyu cevaplıyor. Sonraki kısımlar ise sırasıyla, gençlerin siyasete katılım trendlerini, gençlik profillerini ve gençlerin temel sorunlarını inceliyor. Raporun bu alt bölümünün amacı Türkiyeli gençlerin genel çerçevesini sunmak.

3.1. TÜRKİYE'DE GENÇ SEÇMENLER

Y ve Z kuşakları yakın zamandaki seçimleri etkileyebilecek kritik ve ağırlıklı bir seçmen payına sahip. TÜİK projeksiyonlarına göre 2023 seçimlerinde 2000-2005 yıllarında doğmuş 7 milyon 200 bin yeni seçmen oy verecek. 2018 seçimlerinden itibaren seçme hakkına sahip olan 1997-2000 yıllarında doğmuş yaklaşık 6 milyon seçmeni de eklediğimizde, Z kuşağının yaklaşık 13 milyon üyesinin 2023 seçimlerinde oy verme hakkına sahip olduğunu görüyoruz. Y kuşağı ise 2023'te seçmenin 19.7 milyonunu oluşturacak. Bu demek oluyor ki 64,1 milyonluk seçmen havuzunun yarısını gençler oluşturuyor. Grafik 1'de kuşak oranları daha detaylı şekilde özetleniyor.

Boomer
12,9 milyon
%20,2

X Kuşağı
18,4 milyon
%28,7

Y Kuşağı
19,7 milyon
%30,8

Z Kuşağı
13 milyon
%20,3

Grafik 1: 2023 Seçimlerinde Kuşak Dağılımı

2023 seçimlerinde Y ve Z kuşakları %51'lik oranıyla seçmenlerin çoğunluğunu oluşturacak. Y kuşağının 2023'teki payı Z kuşağına göre daha fazla. Y kuşağı tüm seçmenlerin yaklaşık üçte birini temsil ediyor ve tüm kuşaklar arasında en kalabalık grup olarak öne çıkıyor. Bununla beraber, 2023'te ancak en yetişkinlerinin oy vereceği Z kuşağı tüm seçmen havuzunun beşte birini oluşturuyor. Bu oran takip eden yıllarda kuşağın geri kalan üyelerinin de seçme hakkını elde etmesiyle daha da büyüyecektir.

Tüm bu veriler, gençlerin siyasetin yönünü etkileyebilecek büyük bir potansiyele sahip olduğuna işaret ediyor. Bu potansiyel, gençlerin siyasal tercih ve davranışlarını bilmenin de önemini ayrıca gösteriyor. Fakat bu potansiyelin gerçek, pratik bir etkisinin olup olmayacağı büyük oranda gençlerin siyasal katılım davranışlarına bağlıdır. Bu nedenle, gençlerin demografik oranları, siyasal katılım trendleriyle beraber değerlendirilmeli.

3.2. GENÇLERİN SİYASAL KATILIMI

Gençlerin siyasal katılım trendleri umut veren bir tablo çizmiyor. Fakat bu tabloyu yorumlarken dikkatli olmakta fayda var. Gençler siyasete mesafeliler ve siyasal tercihlerini ifade etmekten çekiniyorlar. Gençlerin siyasal ifade alanları büyük oranda sosyal medya ile kısıtlı. Bununla beraber, gençlerin siyasete mesafeli olması, siyaset hakkında fikirsiz olduklarını göstermiyor.

Nitekim, TEAM araştırmalarının sonuçlarının da gösterdiği üzere gençler siyasal ve ekonomik meseleler hakkında görüş sahibi. Dahası, gençlerin fikirlerini beyan ederken çekinmelerini Türkiye’de siyasal iklimin otoriterleşmesiyle beraber değerlendirmek de yerinde olacaktır.

Daha önceki tartışmalarda da belirtildiği üzere Z kuşağı dijital platformları aktif ve yaygın olarak kullanıyor. Z kuşağının bireysel öncelikleri de göz önünde bulundurularak, Z kuşağı mensuplarının kolektif eylemlerden ziyade dijital aktivizme yatkın olduğuna yönelik yaygın bir görüş de var. Bununla beraber, yakın zamanda Fransa’dan Hong Kong’a kadar dünyanın farklı yerlerindeki sokak eylemlerinde gençlerin ve Z kuşağının da yerini aldığını görüyoruz. Tüm baskı ve kısıtlamalara rağmen, Türkiye’de de merkezi sınavlarla ilgili tartışmalar ve üniversitelerin online eğitime geçmesi konularında gençlerin hem sosyal medyada hem de sokakta seslerini yükselttiklerini ve çeşitli eylemler gerçekleştirdiklerini gördük.

Elbette 2015 ve sonrasında artarak koyulaşan güvenlikçi, baskıcı devlet politikalarının etkisini de küçümsemek gerekir. Gençlerden bağımsız olarak protestoların sayısı düştü. Birçok sivil toplum örgütü kapatılma tehdidi altında ve giderek daha pasif konuma itiliyorlar. Sosyal medyada ise troller ile yasadışı, hakaret davaları ve terör suçlamaları ile yasalar kullanılarak ifade özgürlüğü ciddi anlamda daraltılmış durumda. Dolayısıyla, gençlerin siyasal katılımının düşüklüğünü mevcut siyasal bağlam çerçevesinde değerlendirmek gerekir.

Yaşar Üniversitesi’nden Dr. Uğur Oral’ın 350 gençle gerçekleştirdiği araştırmasına²⁵ göre Z kuşağında siyaseti takip ettiğini ifade edenlerin oranı %67. Araştırmaya katılan gençlerin %89’u ise seçime katılmış. Gençlerin %77’si oylarının ülkenin geleceğinin şekillenmesinde etkili olduğunu düşünüyor. Bu veriler gençlerin siyasetle ilgisinin sanılandan daha yüksek olduğunu gösteriyor. Bununla beraber, aynı çalışmada arkadaşlarıyla siyaset konuşmadığını söyleyenlerin oranı %84. Yani gençler bir fikre sahip, fakat bu fikirlerini kamusal alanın yanı sıra özel alanlarında bile konuşmaya yatkın değiller.

Gençlerin çoğunluğu siyaseti televizyon, gazete gibi geleneksel medya kanalları üzerinden değil, sosyal medya ve internetten takip ediyor. Araştırmaya katılan gençlerin %47’si siyasal gelişmeleri sosyal medyadan, %29’u ise internet medyasından takip ettiğini ifade ediyor.

²⁵ Yaşar Üniversitesi, 2020. “Z Kuşağının Siyaset Algısı” Araştırıldı. [online] Yaşar Üniversitesi. Adres: <<https://haber.yasar.edu.tr/genel/z-kusaginin-siyaset-algisi-arastirildi.html>> [Erişim tarihi, 6 Eylül 2020].

Buna ek olarak, gençlerin sosyal medyada eleştirilerini doğrudan hükümete yönelik, açık siyasal tartışmalar ile değil de daha çok mizahi içeriklerle paylaşmaya yatkın olduğunu görüyoruz. Bununla beraber, pandemi ortamında YKS'nin sınav tarihinin öne alınmasıyla beraber gençlerin öfkesinin taşıdığı görebiliyoruz. Birçok genç, sınav tarihi konusunda gerçekleşen tartışmalarda Erdoğan'ı hedef olarak sosyal medyada "Oy Moy Yok" sloganını kullandı.

Özgürlüklerin kısıtlanması gençleri mobilize eden bir diğer etken. İktidarın desteklediği sosyal medya düzenlemesi de gençlerin hükümetle arasını daha da gerginleştirecek bir potansiyele sahip. Unutulmamalı ki Türkiyeli gençler 2005'lerden itibaren sosyal medyanın giderek bireyselleştirdiği ve özgürlükçü eğilimleri güçlendirdiği şartlarda yetişti. Daha da önemlisi, gençler hem 2008 küresel ekonomik krizine, hem de 2015 sonrasında Türkiye'de derinleşen ekonomik krize bizzat tanıklık etti. Ekonomik imkanların kısıtlandığı, genç işsizliğin arttığı bu siyasal iklimde gençlerin bireysel özgürlük alanları daha da kısıtlanmış durumda.

KONDA'nın paylaştığı Mart ve Haziran sonuçları²⁶ kararsızlar dağıtılmadan değerlendirildiğinde 23 Haziran İBB tekrar seçimlerinde Binali Yıldırım'ın oy oranının 18-32 yaş arası seçmenlerde %34'ten %30'a gerilediği, İmamoğlu'nun oy oranının ise %48'ten %58'e yükseldiği görülüyor. Dahası, 23 Haziran'da İmamoğlu gençlerde Yıldırım'la arasındaki farkı 28 puana kadar çıkarabilmişken, yetişkin seçimde AK Parti adayı 1 puan önde idi.

Türkiye nüfusunun yaklaşık %80'ini oluşturan İstanbul ve diğer 29 büyükşehirde artan işsizlik ve enflasyon seçmenleri derinden etkiledi. Giderek kötüleşen ekonomik koşullar dikkate alındığında son yerel seçimlerde işleyen dinamiğin önümüzdeki seçimlerde de tekrar etmesi muhtemel.

Tüm bu tartışmalar ışığında, gençlerin siyasal katılımının düşük, fakat siyasal bilinç düzeylerinin sanılandan daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle kendi özgürlük alanlarının ve ekonomik imkanlarının daralması ile kolektif protestolara katıldıklarını ve sandıkta da bu tercihlerini ifade ettiklerini görüyoruz. Dolayısıyla, önceki kısımda dikkat çekilen gençlerin siyaseti dönüştürme potansiyeli pekâlâ filliyata geçebilir. Bu potansiyelin gerçekleşmesi için siyaset yapıcıların gençleri daha yakından tanınması ve tercihlerini bilmesi yararlı olacaktır. Bu bağlamda, takip eden kısımlarda öncelikle gençlerin profilleri açıklanacak ve sonrasında tercihleri ayrıca incelenecek.

²⁶ KONDA. 2019. "23 Haziran 2019 Sandık Analizi ve Seçmen Profilleri"
KONDA, İstanbul, Türkiye.

4. GENÇLİK PROFİLLERİ

TEAM araştırmasında gençler iki ana parametre üzerinden incelendi: çalışma ile eğitim durumu ve hayata bakış. Bir başka deyişle, gençler ekonomik konumlarına ve eğitim düzeylerine ya da hayata bakışlarına göre farklı gruplara ayrıldı ve incelendi. Bu gruplama gençlerin hem daha materyal, ekonomik temelli yönelimlerini hem de sosyal, siyasal hayata yönelik tercihlerini karşılaştırma ve aynı anda değerlendirme imkânı veriyor. Dolayısıyla, sonraki bölümde gençlerin sorunlarını ayrıca tartışmadan önce bu kategorilerin ne anlama geldiğini bilmek ve gençlik profillerini yakından tanımak gerekir.

4.1. ÇALIŞMA VE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE GENÇLİK PROFİLLERİ

Türkiyeli gençler çalışma ve eğitim durumlarına göre temel olarak üç gruba ayrılıyor: çalışanlar, öğrenciler ve ne eğitimde ne işte olanlar (NENİ). Gençler arasındaki nüansları daha yakından tespit etmek üzere üç ana kategoriden ve alt kategorilerinden bahsedebiliriz: Çalışanlar, öğrenciler, işsizler, sınava hazırlananlar, ev kadınları ve atıllar en öne çıkanlar. Son 4 kategori aynı zamanda NENİ olarak da bir üst kümede toplanıyor. Öncelikle bu kategorilerin kimleri kapsadığına detaylıca bakalım.

Çalışanlar: Bu grup ekonomik hayata aktif olarak dahil olan gençleri kapsıyor. Bu gruptaki gençler ücretli olarak tam zamanlı ya da yarı zamanlı çalışıyor olabilir. Ya da kendileri bir şirket kurmuş girişimci, işveren olabilirler.

Öğrenciler: Öğrenci kategorisi herhangi bir örgün kuruma veya açık öğretim kurumuna bağlı olarak eğitim hayatını sürdüren gençleri kapsıyor. Bu gruptakiler lise veya üniversite öğrencisi olabilirler. Ayrıca, öğrenci grubu ile çalışan grubunun kesişen üyeleri de var, yani çalışan öğrenciler.

Ne İşte Ne Eğitimde Olanlar: Öğrenci ve çalışan kategorisinde olmayan her genci bu kategoride görebiliriz. Bu gruptakiler herhangi bir eğitim kurumuna bağlı olmadıkları gibi herhangi bir kurumda da çalışmıyorlar. İngilizce NEET (not in education, employment or training) kısaltmasının çevirisiyle NENİ olarak da bilinen bu grup, ekonomik kriz ile beraber giderek artan bir orana sahip. Türkiye'deki düşündürücü işsizlik oranı ele alındığında, NENİ kategorisinin ayrıca detaylandırılması gerekli ve faydalı olacaktır. Aşağıdaki grupların hepsi NENİ grubunun alt grubu olarak değerlendirilebilir.

İş Arayan İşsizler: Bu gruptaki gençler herhangi bir kurumda çalışmıyorlar ve iş aramaya aktif olarak devam ediyorlar. TÜİK verilerindeki işsizlik oranı aslen bu gruptan ibaret.

İş Bulma Ümidini Kaybetmiş İşsizler: Bu grup iş aramayı bırakmış, iş bulma ümidini kaybetmiş gençlerden oluşuyor. Bu kategorideki gençler TÜİK tarafından işsiz olarak sınıflandırılrsa da bu gençlerin işgücüne katılma ihtimalleri düşük. Bu gruptakiler eğitime devam etmek için motivasyona sahip olabiliyor ve eğitim seviyelerini yükseltmek ve çeşitlendirmek için çabalayabiliyorlar. Bununla beraber, son üç ayda iş başvurusunda bulunmadıklarını beyan etmeleri halinde TÜİK'in işsiz kategorisine de dahil edilmiyorlar.

Düzensiz İşçiler: Mevsimlik işçi olarak da bilinen düzensiz işçiler bir kurumda, düzenli ve belirli periyotlarda çalışmıyorlar. Aksine, talep olması halinde daha çok bahar ve yaz aylarında tarım, turizm ve inşaat alanında çalışıyorlar.

Ev Kadınları: Gelir getiren bir işte çalışmayan ve eğitime dahil olmayan fakat ev işleriyle meşgul kadınlardan oluşuyor.

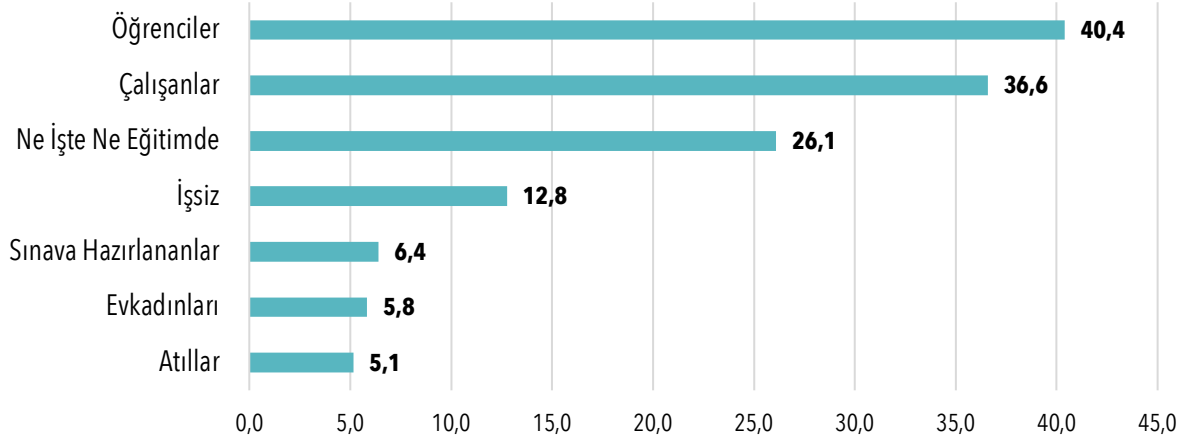
Atıllar: İş bulma ümidini kaybetmiş işsizlerin aksine bu gruptakiler iş aramadıkları gibi eğitime devam etmek için bir motivasyona da sahip değiller. TÜİK'in öğrenci ve işsiz kategorilerine de girmiyorlar.

Sınava Hazırlananlar: Daha yüksek bir eğitim seviyesi hedefleyen ya da kariyer gelişimi için bir sınava hazırlanan gençlerden oluşuyor. Bu gruptakiler öncelikle sınava çalışmak üzere hayatlarını düzenliyorlar.

Tüm bu kategoriler, çalışma ve eğitim durumuna göre gençlik profillerinin ne kadar çeşitli olduğunu gösteriyor. Bazı kategoriler birbirini dışlıyor. Örneğin, bir genç hem çalışan hem NENİ üyesi olamaz. Bununla beraber, çalışan öğrenciler olabileceği gibi NENİ içindeki birçok grup birbirisiyle ve öğrenci grubuyla kesişiyor. Mesela, bir ev kadını sınava hazırlanabilir.

Bu gruplar iktidar tarafından sunulan işsizlik tablosuna da şüpheyle bakmamız gerektiğini gösteriyor. Zira, TÜİK'te tanımlanan işgücü sadece çalışanlardan ve işsizlerden oluşuyor. TÜİK'in işsizlik hesaplaması da işsiz sayısının böyle tanımlanan işgücüne bölünmesiyle elde ediliyor. Bu hesaplamalar öğrenci olmadığı halde iş aramayan, iş bulma ümidi kalmayan kişileri ve öğrenciliği tali olan ve ilk fırsatta işe başlamak isteyenleri kapsamıyor. Bu dikkate alındığında TÜİK verileriyle gerçek işsizlik oranları arasında ciddi bir fark ortaya çıkıyor. TÜİK verilerine göre genç işsizlik oranı %25,9. Oysa TEAM araştırmasının sahadaki verilere ve bahsi geçen kriterlere göre tespit ettiği işsizlik oranı %34,8. Arada neredeyse on puanlık bir fark var. Gerçekte her üç gençten biri işsizken, resmi rakamlar bu gerçeği gizliyor.

Grafik 2. Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Dağılımı

Çalışma ve eğitim durumuna göre gençlik profilleri Grafik 2'de gösterildiği gibi dağılım gösteriyor. Gençlerin çoğunluğu öğrenci ve çalışan statüsünde. Gençlerin %40'ı çalışırken, çoğunluğu iş hayatında değil. Ayrıca ne işte ne de eğitimde olanların oranı azımsanmayacak bir seviyede (%26,1). Henüz iş arama dönemine pandemi esnasında dahil olan Z kuşağının sayısının gerçek işgücündeki oranın artması ile NENİ oranının daha da yükselmesi beklenebilir. Gençlerin %12,8'i geleneksel anlamda işsiz iken, %5'i ne iş arıyor ne de eğitime devam ediyor. Ev kadınları ile beraber değerlendirildiğinde, gençlerin yaklaşık onda birinin iş ve eğitim hayatının dışında olduğu görülüyor. Kendisini öğrenci olarak tanıtan gençlerin bir kısmının da iş aramayı geciktirmek için tali bir öğrencilik yaptığı düşünüldüğünde, NENİ oranının daha da yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Hasılı, çalışma ve eğitim durumuna dayalı gençlik tablosu önemli bir ekonomik problemi ortaya

koyuyor. Gençlerin çok önemli bir kısmı işgücüne dahil değil ve hatta dahası dahil olma umudunu kaybetmiş halde. Mevcut ekonomik sorunlar bu oranların düşmekten ziyade yükseleceğine işaret ediyor.

Ayrıca öğrenci, çalışan ve NENİ grubundaki gençler farklı siyasal tercih ve yönelimlere sahip. CHP'nin oranı ev kadınları hariç tüm kategorilerde %40 bandında seyrediyor.²⁷ Özellikle öğrenciler, sınava hazırlananlar ve çalışanlar arasında CHP'nin önemli bir payı var ve rakiplerinin net biçimde önünde. Ekonomik ve çalışma hayatına dayalı endişeleri kuvvetli olanlar için CHP diğer partilerden daha cazip bir seçenek olarak öne çıkıyor.

Dahası, öğrenciler ve sınava hazırlananların yaklaşık beşte biri kararsız yönelim gösteriyor. Bu seçmen kitlesi, AK Parti'den uzaklaşmış fakat muhalefet partilerinden yana net bir karar vermemiş bir grubu gösteriyor.

²⁷ Gençlerin oy eğilimlerinin seçmenlerin genelinden oldukça farklılaştığı görülüyor. Bu durumun seçilen illerle ilgili olup olmadığı konusunda bir soru işareti olmaması için

illerdeki seçim sonuçlarını da paylaşmak istedik. Tablo 1'de örneklem illerindeki örneklem dağılımına göre hesaplanmış son genel seçim oy oranlarını bulabilirsiniz.

	Örneklem illeri (2018)	Gençler (kararsızlar dağıtılmış)	2. kez oy kullanacaklar	İlk kez oy kullanacaklar
AK Parti	38.0	33.8	27.5	21.2
CHP	29.0	47.5	42.3	36.6
MHP	9.1	6.2	5.8	7.5
HDP	10.5	7.7	4.7	3.1
İYİ Parti	10.4	3.8	2.7	3.6
Diğer	2.9	1.0	2.8	1.0
Kararsız/Boykot	-	-	14.2	27.0

Tablo 1. Araştırma örneklemindeki illerin 24 Haziran 2018 seçim sonuçları ile karşılaştırma

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ P.	Diğer	Kararsızım/oy k.
Öğrenciler	21.9	40.6	4.9	3.6	2.5	2.7	23.8
Sınava Hazırlananlar	21.5	43.0	6.5	1.1	5.4	0.0	22.6
Çalışanlar	27.4	42.0	7.1	5.3	2.8	1.9	13.5
Ne İşte Ne Eğitimde	28.2	38.7	7.1	4.5	3.4	2.6	15.5
İşsiz	19.9	38.7	8.6	7.0	2.2	4.8	18.8
Atıllar	28.0	44.0	4.0	8.0	1.3	2.7	12.0
Ev kadınları	45.9	31.8	7.1	2.4	2.4	2.4	8.2

Tablo 2. Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Gençlik Profillerinin Siyasal Parti Tercihleri

Bununla beraber, ev kadınları CHP'ye en soğuk bakan grup olarak öne çıkıyor. Tüm kategoriler arasında AK Parti'nin CHP'den güçlü olduğu tek grup ev kadınları.

Ev kadınları kararsız oranının da en düşük olduğu grup. Bu itibarla, tüm profiller arasında CHP'nin erişmekte en zorlanacağı grup ev kadınları gibi gözüküyor.

4.2. GELECEĞE VE HAYATA BAKIŞA GÖRE GENÇLİK PROFİLLERİ

Çalışma ve eğitim durumuna göre gençlik profillerinin çizdiği tablo ciddi siyasal yönelimleri işaret etse de seçmeni sadece materyal ve ekonomik çıkarları üzerinden değerlendirmek yanıltıcı olacaktır. Seçmenin dünya perspektiflerinin ve kişisel yönelimlerinin de siyasal davranışlarında etkili olduğunu unutmamak gerekir. Geleceğe ve hayata bakışa göre çizilen gençlik kategorileri bu ihtiyaca cevap vermek üzere tasarlandı. Bu başlık yedi farklı grubu içeriyor: geçim öncelikliler, ev/aile kurma öncelikliler, atılımcılar, bireysel özgürlükçüler, dijitaler, idealistler ve maneviyatçılar.

%22,3
GEÇİM ÖNCELİKLİLER

Bu gruptaki gençlerin birinci önceliği iş bulmak veya geçim ve parasızlık sorunlarını çözmek. Bu öncelikler bu gruptaki gençlerin diğer sorunları görmezden geldiği anlamına gelmiyor. Bununla beraber, bu gruptaki gençlerin temel önceliğinin ekonomik düzlemde tutunma gayesi olduğunu söyleyebiliriz. Ek olarak, geçim öncelikli gençler daha ziyade aydan aya geçinen ya da borç problemi olan kesimi içeriyor. Daha çok para kazanma ya da zengin olma isteği bu kategoridekilerin sınırlarını aşıyor.

%17,9
ATILIMCILAR

Geçim önceliklilerin sahip olamadığı ya da koptuğu daha çok para kazanma umut ve hedefini koruyanlar atılımcıları oluşturuyor. Bu grubun ana maksadı bir an önce zengin olmak ve ekonomik skalada hızlıca yükselmek.

%20,5
**EV/AİLE KURMA
ÖNCELİKLİLER**

Önceki iki gruba benzer biçimde ev/aile kurma öncelikliler de ekonomik kaygılarla hareket ediyor. Bu gruptakiler küçük işletme kurmak veya düzenli gelir getirecek bir işe sahip olmak istiyor. Fakat bu isteklerin ana motivasyonunu bireysel zenginlikten ziyade aile kurmak veya aile geçindirmek oluşturuyor.

%14,9
**BİREYSEL
ÖZGÜRLÜKÇÜLER**

Ekonomik kaygılardan ziyade yaşam standartları ve bireysel özgürlük alanının korunması ile ilgili öncelikler bu grupta daha ağırlıklı. Bu kategorideki gençler özgürlüklerinin kısıtlanmasına net bir tepki gösterirken, rahat ve mutlu bir yaşam sürmeyi, sakin bir yerde yaşamayı, dünyayı gezmeyi veya sevdiği işi yapmayı öncelikliyor.

%8,2
İDEALİSTLER

Bireysel özgürlükçülerin aksine sosyal ve siyasal meselelerde toplum odaklı öncelikleri daha net olan gençlerden oluşuyor. Adil bir hukuk sistemi, özgür bir ülke, çevresel sorunlar gibi daha evrensel problemlerle ilgililer.

%7,5
MANEVİYATÇILAR

Bu gruptaki gençlerin dini ve mili duyguları ve endişeleri kaygı ve mutluluk seviyelerinin ana kaynağını oluşturuyor. Bu gruptaki kadınlarda ev kadını, erkeklerde ise polis veya asker olma eğilimi daha yüksek.

%8,7
DİJİTALLER

Bilişim, internet ve teknoloji ile içli dışlı olan gençlerden oluşuyor. Bu gruptaki gençler bilgisayar oyunları ile daha haşır neşirler.

Grafik 3. Geleceğe ve Hayata Bakışa Göre Gençlerin Dağılımı

Bu yedi kategori birbirini dışlayan kategoriler değiller. Dijital grubundaki bir genç bireysel özgürlükçü eğilimler gösterebilir. Fakat, tüm bu kategoriler belirlenirken ana ve baskın eğilimler dikkate alındı. Sözelimi, ev/aile kurma öncelikli bir genç toplumsal sorunlara karşı duyarlı olabilir. Fakat, böylesi örnekler, hayata dair tercih ve davranışlarını en çok belirleyen kriter ve ilkelere göre ya ev/aile kurma öncelikliler ya da idealistler grubuna dahil edildi.

Geçim öncelikliler, atılımcılar ve ev/aile kurma öncelikliler gençlerin yarıdan fazlasını oluşturuyor. Bu gruptakilerin farklı sebeplerden de olsa ekonomik kaygılarının ön planda olması, gençlerin yönelimlerinde ekonomik kaygıların temel bir yeri olduğuna işaret ediyor. Buna ek olarak, bireysel özgürlükçü tercihler gençlerin yaklaşık %18'inde daha baskın. Özgürlüklerin tehdit altında olduğu Türkiye'de özgürlük taleplerini önceleyen gençlerin tüm kategoriler içinde üçüncü sırada olması önemli bir trende işaret ediyor. Bununla beraber, toplumsal meselelerle daha ilgili olan idealist grubun gençlerin sadece %8,7'sini oluşturması düşündürücü. Bir diğer enteresan trend ise, her şeyden önce mili, manevi değerlere vurgu yapan maneviyatçı grubun sadece %7,5'ta kalması. Özellikle AK Parti döneminde siyaseten çok kullanılan manevi değerlerin, gençlerin tercihlerinde bu kadar altta kalması, Türkiye siyasetine dair bir dönüşüm trendini gösteriyor.

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Diğer	Kararsızım/oy k.
Geçim öncelikliler	28.6	41.5	5.8	3.4	2.8	2.2	15.7
Atılımcılar	21.1	40.5	5.4	4.0	4.0	1.7	23.4
Bireysel özgürlükçüler	18.4	49.0	5.7	3.8	3.4	2.7	16.9
Dijitaler	27.6	44.1	6.3	3.9	3.1	1.6	13.4
İdealistler	24.4	37.8	4.2	7.6	1.7	4.2	20.2
Maneviyatçılar	42.2	17.4	11.0	3.7	2.8	4.6	18.3
Ev/aile kurma öncelikliler	28.1	41.0	7.4	5.1	1.8	.9	15.7

Tablo 3. Geleceğe ve Hayata Bakışa Göre Gençlik Profillerinin Siyasal Parti Tercihleri

Hayata farklı bakış, farklı siyasal tercihleri de beraberinde getiriyor. Tablo 2'de özetlenen sonuçlara göre gençler arasında CHP maneviyatçılar hariç her grupta birinci parti olarak öne çıkıyor. Bu grupta dahi diğer sağ gelenekten gelen partilere rağmen ikinci parti olması kayda değer. CHP en büyük desteği bireysel özgürlükçü gençlerden görüyor. Bununla beraber, tüm gruplardaki kararsız oranının %15 bandında gerçekleşmesi de dikkat çekici. Kararsızların en yüksek olduğu kategoriler atılımcılar ve idealistler. Bu iki trend beraber incelendiğinde CHP'nin maneviyatçılar hariç tüm gençleri cezbediği görülüyor.

Bununla beraber, denklemleri önemli ölçüde değiştirebilecek oranda genç de kararsız.

HDP özellikle idealistler arasında kendine daha çok taraftar toplarken, AK Parti ve MHP için en önemli destek grubu maneviyatçılar. İYİ Parti ise en çok desteği atılımcılardan ve bireysel özgürlükçülerden görüyor. CHP'nin destek gördüğü gruplar da büyük oranda ya ekonomik ya da özgürlükçü motivasyonla hareket ediyor. Bu anlamda CHP ve İYİ Parti'nin genç tabanının benzer dinamiklerden beslendiği söylenebilir.

4.3. GENÇLİK PROFİLLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

	Geçim öncelikliler	Ev/aile kurma öncelikliler	Atılımcılar	Bireysel özgürlükçüler	Dijitaler	İdealistler	Maneviyatçılar
Ne eğitimde ne işte	24.2	18.7	16.6	15.8	5.5	9.5	9.7
Öğrenciler	18.5	9.5	21.6	21.4	12.7	9.5	6.8
Ev kadınları	17.6	30.6	8.2	14.1	3.5	5.9	20.0
İşsiz	29.0	17.2	19.4	14.5	6.5	6.5	7.0
Çalışanlar	24.2	18.0	22.1	16.1	6.8	5.8	6.9
Sınava Hazırlananlar	22.6	9.7	20.4	23.7	3.2	12.9	7.5
Atıllar	26.7	18.7	22.7	9.3	6.7	12.0	4.0
Ortalama	22.3	14.9	20.5	17.9	8.7	8.2	7.5

Tablo 4. Profil Gruplarının Karşılaştırılması

Görüldüğü üzere, çalışma ve eğitim durumlarına göre ve geleceğe ve hayata bakışlarına göre sınıflandırılması halinde gençlerin farklı siyasal eğilimlerini tespit etmek mümkün oluyor. Birinci grup, gençlerin ekonomik ve materyal endişelerinin resmini çizerken, ikinci grup, gençlerin ideal ve bireysel kaygılarının genel çerçevesini sunuyor. Bu analizleri daha da derinleştirmek adına, bu iki grubu karşılaştırmak her bir kategoriye yorumlamak için yararlı olacaktır.

Tablo 3 tüm profillerin kesişim oranlarını gösteriyor. Daha detaylı açıklamak gerekirse, her bir çalışma durumu profilindeki gençler arasında hayat görüşü profillerinin dağılımını gösteriyor. Her bir çalışma ve eğitim kategorisi farklı bir çalışma hayatı profili çiziyor. Öncelikle, ev kadınları hariç her grupta geçim önceliklilerin en

yaygın profil olduğunu görüyoruz. Bu yönelim kötüleşen ekonomik şartların bir sonucu olarak okunabilir. Buna paralel olarak, atılımcıların da ev kadınları hariç tüm gruplarda ikinci büyük yönelimi temsil ettiğini görüyoruz. Yine ekonomik şartlardan bunalan gençlerin bir an önce iş kurma ve buldukları darboğazdan çıkma istekleri anlaşılabilir. Nitekim, atılımcıların en yaygın görüldüğü kategori atıllar, ekonomik şartlardan en çok bunalan gençler. Dijital profil en çok öğrenciler arasında görülüyor. İdealistler ise en çok atıllar ve sınava hazırlananlar arasında yer buluyor. Bu iki gruptaki gençlerin bulamadıkları ya da bulamayacaklarından korktukları iş imkanlarını Türkiye'deki kayırmacılık, adaletsizlik gibi toplumsal meselelerle ilintili gördüğü ve bu yönde tepkilerini yükselttiklerini iddia edebiliriz.

Bununla beraber, atıllar hariç her grupta bireysel özgürlükçü damar idealist damardan daha güçlü. Bu tercih yönelimi, Y ve Z kuşaklarının dünyadaki davranış biçimleriyle de paralellik arz ediyor.

Tüm bu veriler heterojen, farklı tercih ve yönelimleri olan bir gençliği resmediyor. Gerek eğitim ve çalışma anlamında gerekse hayata bakış açısından baskın bir gruptan bahsedemiyoruz. Hiçbir grup genel bir gençlik yönelimini belirleyecek kadar çoğunlukta değil. Bununla beraber, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik krizin de etkisiyle, ana endişesi farklı sebeplerden de olsa ekonomi veya geçim olan gençlik profillerinin diğer gruplara nispeten daha görünür olduğunu söyleyebiliriz.

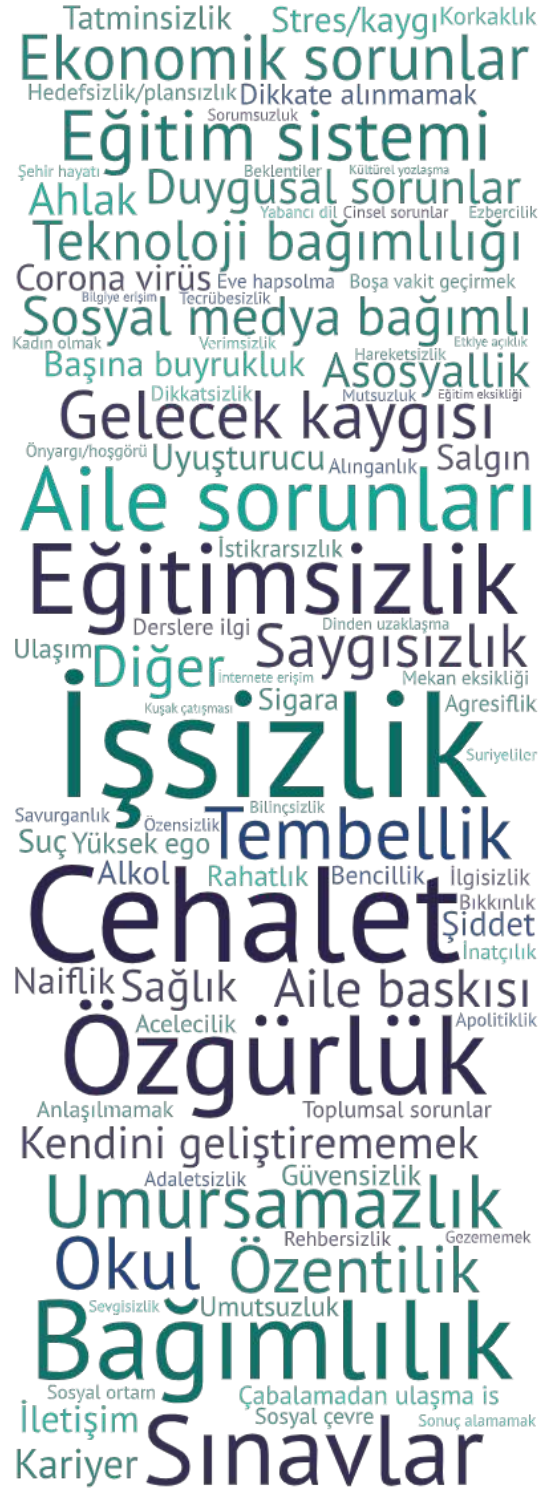
Ayrıca, bireysel özgürlükçü yönelimin sosyal sorunlara duyarlı eğilimlerden daha yaygın olması, Türkiyeli Y ve Z kuşaklarının dünyadaki çağdaşlarıyla paralellik arz ediyor.

Son olarak, maneviyatçılar ve ev kadınları hariç tüm gençlik gruplarında CHP'nin birinci parti olarak öne çıkması, CHP için önemli bir oy potansiyeline işaret ediyor. Fakat kararsız gençlerin %15 bandında seyretmesi, gençlerin gönülleri ve zihinlerini kazanmak için siyasal iletişimin güçlendirilmesi gerektiğini gösteriyor. Bu bağlamda öncelikle gençlerin temel sorunlarını incelemek gerekir. Raporun takip eden kısmında Türkiyeli gençlerin temel sorun ve tercihleri ele alınacak.

5. GENÇLERİN TEMEL SORUNLARI VE TERCİHLERİ

5.1. GENÇLERİN TEMEL SORUNLARI VE GENEL EĞİLİMLER

Grafik 4'teki kelime bulutu gençlerin beyan ettikleri sorunları özetliyor. Grafiğin de gösterdiği üzere gençlerin en temel problemi iş ve geçim kaygısı. Bunu eğitim ve özgürlük endişeleri takip ediyor. Birçok genç için eğitim endişesi, özellikle tecrübe ve beceri eksikliği kaygısı ile birleşince daha genel bir gelecek endişesi öne çıkıyor. Gençler ayrıca aile sorunlarından, internet kısıtlamalarından ve altyapısından ve siyaseten dikkate alınmamaktan şikayetçi.

Grafik 4. Gençlerin Sorunları Kelime Bulutu

İşsizliğin bahsedilen sorunların merkezinde olmasına binaen, araştırmada gençlere iş bulmayı zorlaştıran faktörler de soruldu. Katılımcıların cevapları büyük oranda ya eğitim ve beceri eksiklikleri ya da toplumsal adalet eksikliği ile ilintili. Bu kritik öneme sahip, zira, gençlerin bu algıları siyasetten beklentilerini de şekillendiriyor. Katılımcıların %30,2'si iş tecrübesi eksikliğini, %27,1'i eğitim düzeyinin yetersiz oluşunu, %20'si mesleki yetersizliğini ve %5,8'i yabancı dil eksikliğini iş bulamamasının önündeki temel engel olarak görüyor. Yani gençlerin ciddi bir çoğunluğu kişisel beceri ve yeteneklerinin eksikliğini temel bir problem olarak görüyor. Bununla beraber gençlerin %16'sı torpili olmadığı için iş bulamadığını düşünüyor. %8,6'sı genç olduğu için, %3,8'i kadın olduğu için, %2,1'i çocuk sahibi olduğu için, %1,4'ü dini inançlarından ve %0,8'i etnik kimliğinden ötürü ayrımcılığa uğradığını ve iş bulamadığını düşünüyor. Bu veriler, gençlerin kendi becerilerinin yanı sıra toplumsal düzeydeki adaletsizliği, kayırmacılığı ve ayrımcılığı iş bulmalarının önündeki temel engel olarak gördüğünü gösteriyor.

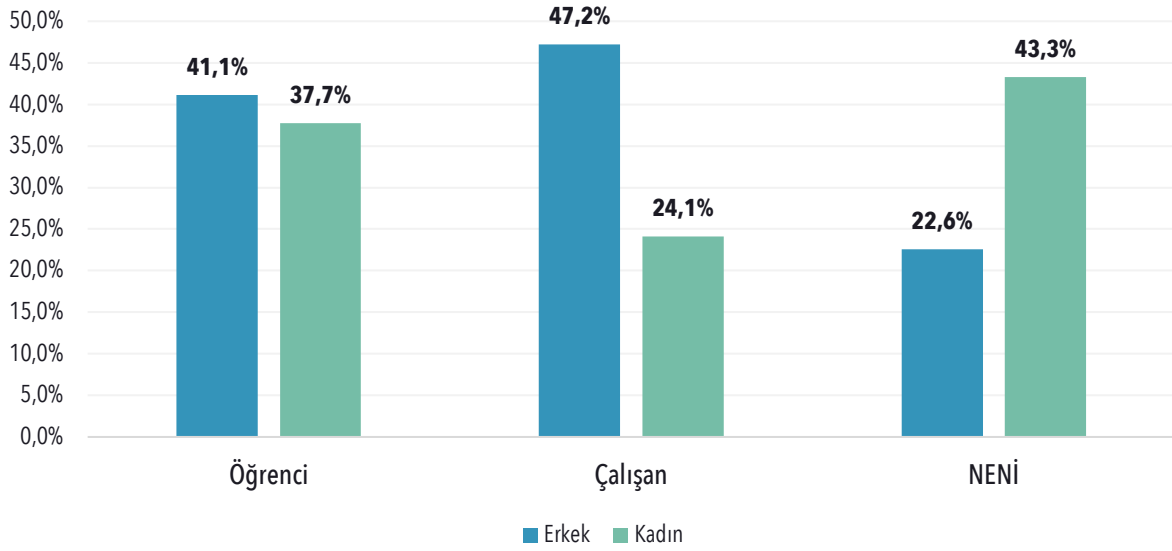
Tablo 5. Gençlere Göre İş Bulmaların Zorlaştıran Temel Faktörler

İş tecrübesi eksikliği	30.2%
Eğitim düzeyim	27.1%
Mesleki yetersizliğim	20.0%
İş olmaması	17.8%
Ücretlerin düşük olması	17.3%
Torpilimin olmaması	16.0%
Genç olmam	8.6%
Yabancı dilimin yeterli olmaması	5.8%
Evden izin alamamam	5.7%
Askerlik engelim	4.2%
Kadın olmam	3.8%
Kendimi ifade edememem	3.2%
Psikolojim	2.1%
Çocuk sahibi olmam	2.1%
Sağlığım	1.6%
Dini ya da inanç tercihim	1.4%
Fiziksel görünüşüm	1.4%
Memleketim	1.4%
Fiziksel engelimin olması	1.2%
Etnik kimliğim	.8%

İşsizliğin sebeplerine dair bu iki algı önemli çünkü gerek iktidarın ekonomiyi kötü yönetimi gerekse pandemi sebebiyle ekonomide ciddi bir daralma söz konusu. Daha önce belirtildiği üzere gençlerde çalışma oranı yaklaşık %36. Bir başka deyişle, gençlerin üçte ikisi ya öğrenci ya da NENİ kategorisinde. Yani gençlerin çoğu ya işsiz kalma riskiyle karşı karşıya ya da zaten işsiz. Bu çerçevede yukarıda oluşan tablo daha anlamlı görünüyor.

Buna ek olarak, NENİ grubunun cinsiyet dağılımı da farklı bir manzara ortaya koyuyor. Erkeklerin %47'si çalışırken, kadınlarda bu oran %24'te kalıyor. Genç kadınların %43'ü NENİ grubunda. Erkeklerde ise bu oran %22'de kalıyor. Hasılı, çalışma hayatına katılımı ciddi bir cinsiyet ayrımı göze çarpıyor. Bu seviyedeki ayrımcılığa rağmen kadın olmasından ötürü iş bulamayacağını düşünenlerin oranı %3,8'de kalıyor.

Grafik 5. Gençlerin Çalışma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Gençlerin geleceğe yönelik kaygıları da yukarıda özetlenen sorun algısıyla paralel gidiyor. Katılımcıların %38'i iş kaygısını diğer tüm kaygıların önüne koyuyor. Gençlerin %13'ünün de jenerik olarak para kaygısını öncelediğini hesaba kattığımızda gençlerin yarıdan fazlasının ana endişe kaynağının ekonomik olduğunu söyleyebiliriz. Dahası ekonomi, sağlık, aile gibi daha bireysel alanı ilgilendiren sorunları öncelikle problem eden gençlerin oranı %80'i geçiyor. Dünyadaki Y ve Z kuşaklarına paralel biçimde gençler bireysel problemleri toplumsal problemlerin önüne koyuyor. Gençlerin sadece %10'u ülkenin durumunu temel endişe olarak görürken yaklaşık %8'i dünyanın halini temel mesele olarak görüyor. Bu bulguları çeşitlendirmek adına, katılımcılara üç seçenek sunulduğunda da manzara ciddi anlamda değişmiyor. Aile, sağlık, ekonomik kaygılar toplumsal sorunların önüne geçiyor. Üç seçeneikli soruda sosyal değerler %8 oranında seçilirken, bu oran dini değerler için %6, ülkenin çıkarları için %4 seviyesinde kalıyor. %21 oranıyla öne çıkan özgürlük algısının da daha bireysel bir çerçevede algılandığını söylemek mümkün.

Tablo 6. Gençlerin Temel Kaygıları (Tek Seçenekli Soru)

İş/Kariyer	38.2%
Sağlık	15.0%
Para	13.8%
Aile	10.6%
Ülkenin durumu	10.2%
Dünyanın hali	7.8%
İçinde bulunduğum toplulukların/komünitelerin durumu	3.0%
Arkadaşlar	1.5%

Bu kaygı profili, gençlerin idealist ve özgürlükçü oldukları şeklindeki genel geçer fikirle uyuşmuyor. Gençlerin ana problemleri gayet somut ve kendi kişisel alanları ve yakınlarıyla ilgili. Siyaset bilimi literatüründe amoral ailecilik²⁸ olarak bilinen, çekirdek ailenin kamu yararının üstünde görüldüğü, kişinin kendisinin ve ailesinin çıkarlarının önceliği dar bir toplum anlayışının öne çıktığını görüyoruz. Bu anlayış toplumsal aidiyet ve sosyal meselelere duyarlılık açısından zayıf. Toplumsal özgürlük talepleri bireysel özgürlük taleplerine oranla cılız kalıyor.

Tablo 7. Gençlerin Temel Kaygıları (Üç Seçenekli Soru)

Aile	31.0%
Sağlık	29.6%
İyi bir iş	28.5%
İyi bir kariyer	27.5%
Para	23.7%
İyi bir eğitim	22.0%
Özgürlük	21.1%
Saygı görmek	19.3%
İyi bir eş	18.9%
Bilgili olmak	17.1%
Sevilmek	12.1%
Akıl Sağlığı	10.3%
Eğlence	8.1%
Sosyal değerler	8.1%
Dini inancınız	6.7%
Fiziksel görünüş (kendinizin)	5.4%
Ülkenin çıkarları/bekası	3.9%
Seks	2.4%
Ait olduğunuz toplulukların çıkarları	2.1%
Alkol	1.6%

²⁸ Banfield, Edward C. 1967. *The Moral Basis of a Backward Society*. New York: The Free Press.

Araştırma sonuçları gençlerin toplumsal duyarlılık seviyelerini çarpıcı bir şekilde ortaya koyuyor. Cem evlerinin ibadethane olarak tanınmasını savunan gençlerin oranı %42. Gençlerin %56'sı eşcinsel evliliklere karşı. Kürt vatandaşların yoğun yaşadığı illerde Kürtçe hizmet verilmesini gençlerin sadece %31'i destekliyor. Tüm bu oranlar, Türkiye ortalamasına göre daha özgürlükçü olsalar da, gençlerin temel toplumsal meselelerde muhafazakâr bir yönetime sahip olduklarını gösteriyor. Gençlerin toplumsal meselelere yönelik ilgisizliği dünyadaki muadillerine benziyor. Fakat Türkiyeli gençlerin yönelimlerinin büyük oranda önceki kuşaklarla aynı yönde olması onları dünyadaki Y ve Z kuşaklarından ayırıyor. Türkiye'de, dünyadakinin aksine, çözümsüz kalan temel siyasal meselelere ilişkin gençlerin tercihlerinde devamlılık değişimden daha baskın.

Bununla beraber, gençlerin özgürlük vurgusu dar çerçevede tanımlansa dahi umut verici. Gençler, "nasıl bir ülkede yaşamak istersiniz" sorusuna %43 gibi yüksek bir oranla "istediğim gibi yaşayabileceğim özgürlüğün olduğu bir ülkede" cevabını veriyor. Her ne kadar özgürlükçü vurgu bireysel alanda kalsa da gençlerin zihinlerindeki ideal ülke tahayyülünün özgürlükler üzerinden tanımlanması önemli. Nitekim, iktidarın siyasal ve sosyal özgürlük alanlarını giderek baskıladığı Türkiye'de, gençlerin özgürlüklerine bu denli düşkün olmaları muhalefet partilerinin gençlere hitabını kolaylaştırıcı ve dolayısıyla Türkiye siyasetini dönüştürücü bir etki yaratabilir. Bu noktada, gençlerin siyasete nasıl baktıklarını da analiz etmemiz gerekiyor.

5.2. GENÇLERİN SİYASET ALGISI VE SİYASETEN BEKLENTİLERİ

Gençler siyasete mesafeliler ve siyaseti kirli bir alan olarak görüyorlar. Siyaset denilince akıllarına kavga, çatışma, yalan, karmaşa, rant ve yolsuzluk gibi olumsuz kavramlar geliyor. Gençlerin sadece %13'ü Türkiye siyasetinden memnun olduğunu belirtiyor. Türkiye'deki gençlerin siyaset algısı siyasete mesafeli durma bağlamında dünyadaki trendle benzerlik taşıyor. Fakat, özellikle rant, adaletsizlik ve yolsuzluk vurgularını AK Parti yönetiminin uygulamalarının bir sonucu olarak yerel dinamiklerle açıklayabiliriz. Gençlerin siyaseti kirli buluşunu değerlendirirken dikkatli olmakta fayda var. Gençlerin siyasetle bağlarının önceden tartışılan kaygılar bağlamında değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

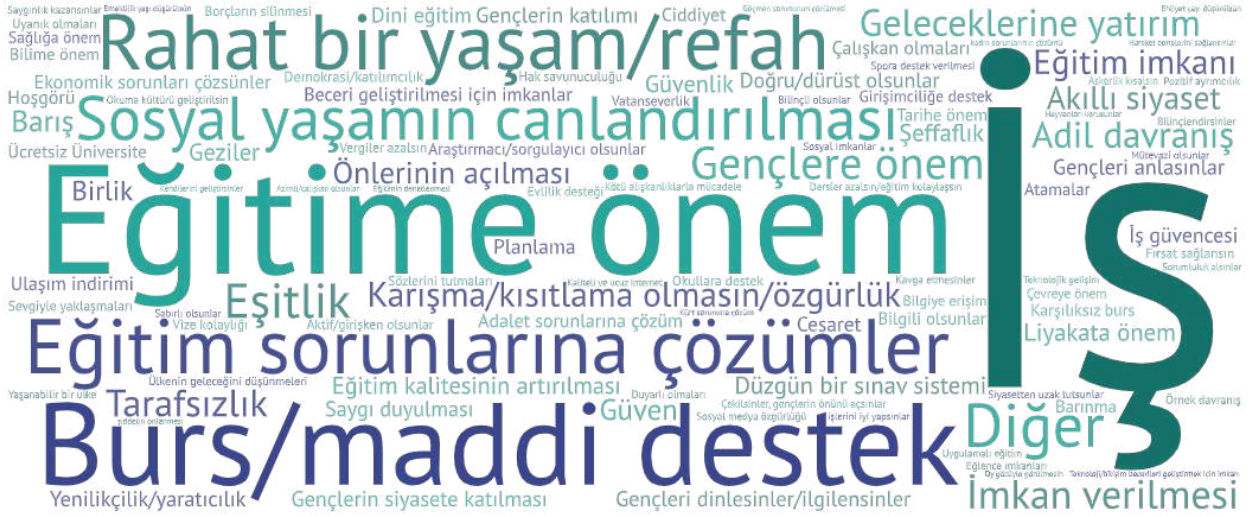
Türkiyeli gençlerin kendi hayatlarını idame ettirme, ekonomik bağımsızlık, özgür bir yaşam biçimi ve aile kurma/ailelerine yardımcı olma gibi çeşitli öncelikleri var. Bu önceliklerin vurgusu değişik gençlik grupları arasında farklılık gösterse de genel olarak bu kategorileri sık gördüğümüzü söyleyebiliriz. Mevcut iktidar bu kaygıları gidermek bir yana, daha da derinleştiriyor. Ekonomi kötü yönetilirken, özgürlük alanları sürekli daralıyor. Muhalefet partileri de etkisiz görülüyor. Dünya genelindeki gençlik araştırmalarındaki beklentilerden birinin de sonuç getiren siyaset olduğunu düşünürsek, gençlerin siyasete bu denli negatif yaklaşımları aslında sürpriz değil.

Grafik 6. Gençlerin Siyaset Algısı Kelime Bulutu

Gençlere siyasetten ne beklediklerini sorduğumuzda bu tablo daha net ortaya çıkıyor. Gençlerin en temel beklentisi iş. Bunu eğitime önem verilmesi, gençlere önem verilmesi, burs imkanları, adil muamele, akıllı siyaset, müreffeh bir yaşam ve canlı bir sosyal yaşam takip ediyor. Tüm ana talepler ya ekonomik durumla ya da yaşam tarzlarıyla ilintili. Gençlerin adalet taleplerini de bu bağlamda değerlendirebiliriz. Gençler, hak ettikleri refaha ve hayat kalitesine ulaşmalarını engelleyen kayırmaçlık, torpil, adaletsizlik gibi problemlerden şikayetçiler. Dolayısıyla, burada talep edilen adalet, aslen kişisel öncelikleriyle ilgili.

Bununla beraber, gençlerin adalete yaklaşma sebepleri, adalet taleplerinin önemini düşürmüyor. Bir siyasetçide aranan özelliklerin sorulduğu çok seçenekli soruya en sık verilen cevap %70 ile adaletli olması. Yani gençler adalet taleplerinde açık ve ısrarcı. Dahası, gençler bu taleplerinin sonuç odaklı, akıllı bir siyasetle karşılanmasını istiyor. Siyaset denince akıllarına gelen kavgalara ve çatışmalara olumsuz bakıyorlar. Ayrıca, tüm bu politikalar geliştirilirken kendilerine yeterli önemin verilmediğini, gençlerin dinlenmediğini düşünüyorlar.

Grafik 7. Gençlerin Siyasetten Beklentileri Kelime Bulutu

Gençlerin yerel yönetimlerden beklentileri merkezi siyasetten beklentileri ile aynı yönde, fakat belediyelerden beklentileri çok daha somut. İstihdam ve onunla ilgili beceri geliştirme, staj, eğitim hayatına destek gibi konular baskın. Beklentiler arasında bursun ikinci sırada olması da gençlerin ekonomik kaygılarını yansıtıyor. Üçüncü sırada ise, sosyal etkinlikler, sosyal mekanlar gibi gündelik hayatı kolaylaştıracak daha somut talepler geliyor. Daha önce de belirtildiği üzere, siyasetin kendilerini ciddiye almadığı görüşü yaygın. Bu bağlamda gençler katılımcı bir belediye istiyorlar. Genel siyasetin bir yansıması olarak gençler için bir belediye başkanında olması gerek en önemli özellik adaletli olması.

Fakat burada oran %41’de kalıyor. Belediye başkanının iş bitirici olması da %37 ile benzer oranda destek görüyor. Anlaşılan o ki, gençler her ne kadar adaletin sağlanmasını yerel yönetimlerden beklemede de, şahit olmaktan yoruldukları kavgacı, kayırmacı siyasetçi figürünü belediyede dahi görmek istemiyorlar. Adalet vurgusunun başta olmasını bu bağlamda değerlendirebiliriz. Nitekim, gençlerin %37’si belediye başkanının kapsayıcı olması gerektiğini söylüyor. Buna mukabil, gençler belediye başkanının iş bitirici olmasını (%37), ekonomiden anlamasını (%30) da talep ediyor. Yani, gençler için somut politika başarıları da siyasetin dili kadar önemli.

Grafik 8. Gençlerin Yerel Yönetimden Beklentileri

6. GENÇLİK POLİTİKASI ÖNERİLERİ

Rapor bu kısma kadar, gençlerin farklı profillerini, sorunlarını ve taleplerini temel hatlarıyla sundu. Bu bölümün amacı ise tüm bu verileri göz önünde bulundurarak, üç ana başlıkta politika önerileri sunmak. Öncelikle gençlerin siyasete katılımını teşvik etmek üzerine önerilerde bulunulacak. Sonrasında ise genel siyaseti ve yerel siyaseti ilgilendiren öneriler sunulacak.

6.1. SİYASETE KATILIMI TEŞVİK

Kirli, kavgalı olarak görülen siyasete gençler nasıl ısındırılabilir? Bunun için siyasetin içinde ve dışında farklı çözümler geliştirilebilir. Ayrıca, ideolojik tartışmalardan uzak, daha somut politikaları hedefleyen katılımcı, demokratik yöntemler teşvik edilebilir.

İş bitiren, İdeolojik Kavgalardan Uzak Bir Siyaset Vizyonu: Gençler siyaset deyince yaşlıların egemen olduğu, gereksiz ideolojik kavgaların çözüme ulaşmayı zorlaştırdığı ve kişisel menfaatlerin güdüldüğü yozlaşmış bir alan tahayyül ediyorlar. Bu kuşkucu bakışa karşılık, başka bir siyasetin mümkün olduğunu gösterecek örnekler ve vakaların önce çıkarılması gerekli. Gençler siyasete ilgisiz olsa da siyasal konular hakkında kabaca fikir sahibi. Bekledikleri gibi adil, iş bitirici, kavgacı olmayan bir siyasetçi figürünün ortaya çıkması halinde ilgileri artacaktır. Nitekim, son yerel seçimler sonrası CHP'li belediye başkanlarının çizdiği tablo sonrasında bu siyasetçilere yönelik ilgi hayli arttı. AK Parti döneminde pek de rağbet görmeyen belediyelere ait sosyal medya hesapları gençlerin ilgisini çekti.

Hasılı, gençler istedikleri profilde bir siyasetçiyi takip ediyorlar. Siyasete yönelik kategorik bir protestoları söz konusu değil. Bu nedenle, CHP'nin diyaloga dayalı, iş bitirmeye yönelik yeni siyaset vurgusu olumlu sonuçlanıyor.

Bu yeni siyasetin somut başarılarının da öne çıkarılması gerekir. Özellikle iktidarın tek adam vurgusunun karşısında başarılı, katılımcı, farklı kişilerin katkılarıyla ortaya çıkan projelerin ve politikaların bilhassa sosyal medya mecralarında gençlere anlatılması, aktarılması gerekli.

Buna ek olarak, gençleri siyasete ısındırmak için kampanyalar, diyalog buluşmaları vs. siyasal aktiviteler yapılabilir. Bu aktivitelerde de iş bitirme, kavgadan uzak durma ve katılımcı demokrasi vurgusu öne çıkmalı.

Yenilikçi, Genç, Adil bir Sosyal Hareketin Parçası Olarak Siyaset: Dünyada gençlerin ilgisini çeken iki ana siyasal trend öne çıkıyor: yeni sol ve popülist sağ. Her iki örnekte de siyasal parti daha geniş bir sosyal hareketin parçası olarak konumlanıyor. Yeşillerin yakın zamanda Avrupa siyasetindeki başarısı bu model için iyi bir örnek. Bu bağlamda özellikle mevcut siyasete tepkisi daha yoğun olan gençlerin ilgisini çekmek için siyasal parti vurgusunun arka planda kaldığı, temel problemleri öne çıkaran bir sosyal platforma öncülük edilmeli. Halihazırda gençlerin adalet ve özgürlük talepleri çok güçlü ve bu taleplerini siyaset üstü görüyorlar. Gençler, bu siyaset üstü ilkeleri öne çıkaran, yenilikçi somut çözümlerin de geliştirildiği bir platforma daha sıcak bakacaklardır.

Böyle bir etkileşim zeminin kurulması halinde siyasete mesafeli duran gençler muhalefet partilerini sadece siyasal partiler olarak değil, ülkenin temel problemlerine çözüm arayan kurumsal yapılar olarak göreceklerdir.

Gençlerin Aktif Katılımını Sağlayacak Projeler: Yukarıda sayılan etkenleri de göz önünde bulundurarak, gençlerin politika yapımına katılımını teşvik edecek kurum ve projeler desteklenmeli.

Örneğin, gençlerin siyasetçileri değerlendirdiği, siyasi partilerin politikalarına not verdiği, eleştirilerini dile getirdikleri bir internet platformu kurulabilir. Bu platform hem gençlerin seslerini duyurmalarına yardımcı olur, hem de farklı gençlik projelerinin oluşması için zemin hazırlayarak gençlerin politika yapım süreçlerine katılımını sağlar.

Gönüllülük faaliyetleri üzerinden gençlerin siyasal, sosyal hayata aktif biçimde katılması teşvik edilebilir. Şehirlilik ve ortak yaşam vurgusuyla gerek yerel yönetimlerce gerekse ülke bazında ihtiyaç sahiplerine yardım, gençlere mentörlük, iş arama/iş kurma rehberlikleri bu gönüllülük faaliyetleri için sadece birkaç örnek.

Gençlerin katılımcıların çoğunluğunu oluşturduğu politika atölyeleri düzenlenebilir. Özellikle istihdam, toplumsal adaletsizlik, gençlik sorunları, çevre ve kadın sorunları gibi gençlerin daha hassas ve talepkâr olduğu başlıklarda düzenlenebilecek atölyeler gençlerin ilgisini çekecektir.

Kent/mahalle güzelleştirme inisiyatifleri teşvik edilebilir. Gezi sonrasında yaygınlaşan forumlar gibi, inisiyatifler gönüllülerin yerel düzeyde toplandığı, vatandaşların ve gençlerin beraberce yaşadıkları mahalleler, sokaklar için fikir ve önerilerini paylaşabildiği bir ortam sunabilir. Ortak yaşam kültürünün geliştirilmesi ve mahallelerin, sokakların güzelleştirilmesi (duvar portreleri, sanatsal aktiviteler vs.) bu inisiyatiflerce düzenlenebilir.

Gençlerin siyasete katılımını artıracak üç temel koşul öne çıkıyor. Tüm bu öneriler bu ilkeler gözetilerek yapıldı:

- (1) **Makro siyasetten, partilerden, kavgadan, kutuplaşmadan uzak durmak**
- (2) **Angajman gerektirmeyen, hiyerarşik olmayan oluşumları esas almak ve opsiyonları geniş, esnek katılım imkânı sağlamak**
- (3) **Koyu bir siyasi karakteri olmayan fakat sonuçları itibariyle siyasal, konu bazlı, çözüm odaklı, katılımcı çalışmalar etrafında buluşmak**

6.2. GENEL SİYASET İÇİN ÖNERİLER

Gençlerin en önemli şikayetlerinden biri dikkate alınmamak. Gençler dinlenmediklerini, hesaba katılmadıklarını düşünüyor. Bunun aşılması için, siyasi partiler gençleri, parti içinde gençlerin önemli bir yeri olduğuna ve partilerinin gençleri temsil ettiğine ikna etmeli. Dahası, gençlerle sahici ve kendi üsluplarıyla, kendilerinden bir şey bulabileceği bir iletişim geliştirilmeli.

Genç Siyasetçiler, Temsilciler: Gençler kendi tecrübelerine yakın, kendi dertlerini anlayabilecek kişilerin partide temsil edildiğini görmeli. Genç temsilcilerin liyakatleriyle buldukları yere gelmeleri, rol modeli olabilecek bir imajlarının da olması önemli.

Genç temsilcilerin gençlerin irtibat kurabileceği, kendinden bir şeyler bulabileceği kişiler olması önemli.

Sözgelimi, Harvard, Stanford doktoralı steril bir rol modelin yanı sıra, iş bulurken zorlanmış, ailesine yardımcı olmaya çalışan, adalet kaygılarını vurgulayan bir rol model de gençlerin çoğunluğu için cezbedici olacaktır.

Gençlerle İletişim: Gençler kendileri ile ilgilenilmediğini, dinlenmediklerini düşünüyorlar. Gençlerle buluşmalar düzenlenip, sorunları dinlenebilir. Ayrıca bu algıyı kırmak için en önemli araçlardan biri de sosyal medya. Muhalefetin sosyal medyayı etkin kullanmadığı düşünülüyor. Gençlerle sosyal medya üzerinden, samimi fakat çocukça ya da reklam veya propaganda formatında olmayan bir iletişim kurulmalı. Gençler, siyasetçilere sosyal medya üzerinden ulaşamamaktan şikâyet ediyor. Dolayısıyla, sosyal medya kullanımı kurumsal boyutta kalmamalı. Siyasetçilerin de sosyal medyayı etkin kullanımı teşvik edilmeli.

Ekonomi ve Eğitim Politikaları: Gençlerin en temel problemleri ekonomi ve eğitim alanlarında. Muhalefet partilerinin bu alanlarda yetkin olduğu, çözüm üretici bir konumda olduğu ve sorunları takip ettiği mesajı gençlere iletilmeli. Dahası, gençler partilerin çözümlerinden haberdar edilmeli. Bu noktada, önceki başlıklarda ele alınan genç temsilciler ve gençlerle iletişim kritik önem taşıyor. Yani, muhalefetin çözüm odaklı siyaseti hem gençlere aktarılmalı hem de gençleri barındırmalı ve gençlerin fikirlerini almalı.

6.3. YEREL SİYASET İÇİN ÖNERİLER

Daha önce de belirtildiği üzere, gençlerin yerel siyasetten, belediyelerden beklentileri çok daha somut. Talepler genel olarak iş bulma, eğitim, beceri geliştirme ve sosyal imkanlar üzerinde yoğunlaşıyor.

İstihdam Odaklı Politikalar, Beceri Akademileri, Kariyer Ofisleri: Gençlerin en önemli gündem maddesi istihdam. Özellikle NENİ grubundaki gençler için istihdam çok önemli. Bununla beraber, belediyelerin bu konuda yapabilecekleri sınırlı. Bu sınırlar içerisinde önemli bir çözüm gençlerin iş bulma imkanlarını artıracak beceriler kazanmalarına yardımcı olacak akademiler.

Gençlerin önemli bir kısmı eğitimin iş bulmak için yeterli olmadığını ve iş bulmak için yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını düşünüyor. Önemli bir kısmı üniversite mezunu değil veya iyi bir üniversite eğitimi almadıklarını düşünüyor. Dolayısıyla, gençlerin piyasanın talep ettiği bir takım temel becerileri belediyelerin altyapısını hazırladığı beceri akademilerinde kazanmaları onlara ciddi avantajlar sağlayabilir. Dahası, halihazırda çalışan gençler de özellikle yumuşak beceriler (soft skills) kazanma noktasında yerel yönetimlerden destek alabilirler.

Beceri kursları, genç ev kadınlarına erişmek için de önemli bir araç. Özellikle evden para kazanmalarına imkân sağlayacak becerileri edinmek bu profildeki gençler için faydalı olacaktır.

Gençler iş arama konusunda da desteğe ihtiyaç duyuyor. Birçok genç iş bulmak için torpil gerektiğini düşünüyor. İş olmadığı ya da kendilerine uygun iş bulamayacakları kanısı da gençler arasında yaygın. Çoğu genç çevresine haber salmak veya karşısına bir fırsat çıkmasını beklemekle yetiniyor. Bu noktada belediyelerin kariyer ofisleriyle iş ararken gençlere yardımcı olması, rehberlikte bulunması, gençlere çok değerli bir katkı sunabilir. Bu ofisler, staj imkanları ya da geçici ilk iş olanakları da sunabilir.

Kariyer ofislerinde farklı gençlik grupları için farklı hedefler belirlenmesi gerekir. Kariyer rehberliği daha ziyade iş aramaya yeni koyulmuş ya da iş bulmakta zorlanan gençler için daha önemli olacaktır. Bununla beraber, atılımcı, bireysel özgürlükçü profildeki gençler için start-up eğitimleri gibi iş kurmaya yönelik rehberlik hizmetleri sunulabilir.

Sosyal Alanlar, Kütüphane-Kafeler, Gençlik Merkezleri, Spor Tesisleri: Gençlerin en yaygın sosyal faaliyetleri arkadaşları ile buluşmak ve vakit geçirmek. Birçok genç için dışarıda vakit geçirmek pahalı bir faaliyet. Aileler tarafından onaylanabilecek, gençlerin rahatça vakit geçirebilecekleri mekanlara ihtiyacı var.

Ayrıca, sanılanın aksine gençlerin çağdaşlarıyla buluşma, tanışma imkanları görece dar. En azından kendileri böyle olduğunu düşünüyor. Bu noktada, belediyeler gençlik odaklı etkinlikler ve festivaller düzenleyebilirler. Gençleri yan yana getiren etkinliklerden biri de bilgisayar oyunları. Belediyeler bilgisayar oyunu odaklı etkinlikler de düzenleyebilirler.

Kütüphaneler, kafeler, kültür merkezleri, hesaplı ve erişilebilir sosyalleşme mekanları, spor tesisleri gençlerin bu ihtiyaçlarını karşılayabilir. Gençler hem buluşma mekanları talep ediyor hem de farklı etkinlikler talep ediyor. Bu mekanlar her iki amaca da hizmet edebilir. Bu etkinlikler kültürel, sanatsal olabileceği gibi bilimsel çerçevede de olabilir. Ayrıca bu mekanlar gençler için sosyal ve psikolojik rehberlik hizmetleri de sunabilir.

Eğitim için Destek: Belediyelerden eğitim anlamında en temel beklenti burs. Gençler KYK burslarının geri ödemeli olmasından şikayetçi. Başarıyı teşvik eden, geri ödemesiz burslar gençler için cezbedici olacaktır. Askıda fatura uygulamasına benzer bir formatta, gençlerin eğitimine katkı sunacak modeller geliştirilebilir.

Gençler aldıkları eğitimin seviyesinden de memnun değiller. Beceri akademilerinin yanı sıra, özellikle düşük gelirli ailelerden gelen gençler için eğitime destek kursları sağlanabilir.

Ulaşım için Destek: Gençlerin sık dile getirdiği bir başka ihtiyaçları da ulaşım. Ulaşımın rahat ve ucuz olmasını önemsiyorlar. Özellikle NENİ grubundaki gençlerin evden çıkıp iş aramaları için hesaplı ulaşım imkanları kritik önemde.

İnternet Desteği: İnternet gençler için elektrik, su gibi temel ve birincil bir ihtiyaç. Özellikle dijitaler için internet vazgeçilmez. Bu çerçevede gençler ucuz ve rahat erişebilir internet talep ediyorlar. Sosyal mekanlarda ve ulaşım araçlarında internet hizmetinin sunulması da gençler için önemli.

Gençlik Buluşmaları, Genç Temsilciler:

Gençler dinlenilmek ve dikkate alınmak istiyor. Parti çalışmalarının yanı sıra belediye başkanları da gençlerle bir araya gelebilir ve gençlik buluşmalarına katılabilir. Belediye kadrolarında ve yönetiminde de genç yüzlerin olması gençler için önemli.

Gönüllük Ağları: Daha önce belirtildiği üzere gençler için gönüllülük esasına dayalı, ideolojik vurgulardan arınmış sosyal ağlar çok daha cazip geliyor. Bu sebeple gençlerin kendi yetenek ve kapasitelerine göre toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilecekleri bir gönüllük ağına belediyeler öncü olabilir. Bu ihtiyaçlar gençlere yönelik olabileceği gibi, toplumun diğer kesimlerine yönelik de olabilir. Bu etkinlikler hem gençlerin siyasal katılımını motive edebilir hem de gençlerin iş yaşamlarına da katkı sunabilir.

7. SONUÇLAR

Bu raporun temel amacı Türkiyeli gençlerin temel yönelimlerini, tercihlerini ve beklentilerini tespit etmek ve bu yönde merkezi ve özellikle yerel siyaset için politika önerileri sunmaktır. Bu çerçevede araştırma sonuçları heterojen, çok sesli bir gençliği resmediyor. Gerek eğitim ve çalışma durumunda, gerekse hayata bakışta farklı gençlik profilleri var ve her bir profilin siyasal tercih ve eğilimleri farklılık gösteriyor. Politika yapıcıların gençlik politikalarını yönetirken tüm bu farklılıkları göz önünde bulundurması gerekir. Bununla beraber, gençlerin ortak yaşam tecrübelerine bağlı olarak benzer tutum ve beklentileri de var. Geçim derdi, istihdam, eğitim, beceri geliştirme, adil ve özgür bir siyasal düzen talepleri gençlerin çoğunluğu tarafından paylaşılıyor.

Araştırmanın ana bulgularını şu şekilde sıralamak mümkün:

- Türkiyeli gençlik eğitim ve çalışma koşullarına göre ve hayata bakışlarına göre temel farklılıklar gösteriyor. Gençliğin heterojen karakteri bu farklılıkları esas alan zengin bir politika çerçevesini gerekli kılıyor.
- Türkiye'deki gençlik profili dünyadaki yaşlılarıyla benzer eğilimler gösteriyor. Siyasete mesafeliler. Siyaseti iş yapmaya engel kavga, çatışma alanı olarak görüyorlar. Bireysel özgürlüklerine düşkünler. Siyasal ve sosyal meselelerle ilgililer, bu konularda fikirleri var fakat siyasal katılıma eğilimli değiller, siyasetçilere karşı da önyargılılar. Siyasetçilerin hem gençlerin gönlünü kazanması hem de gençleri mobilize edecek motivasyonu sağlaması gerekiyor.
- Türkiye'nin yerel koşullarının bir sonucu olarak, Türkiyeli gençlerin dünyadan farklı eğilimleri de söz konusu. Ekonomik kaygıları dünyadaki çağdaşlarına göre çok daha fazla ve siyasetten beklentilerini ciddi anlamda etkiliyor. Önceki nesillere oranla daha özgürlükçü olsalar da temel tartışma konularında muhafazakâr eğilimler hala daha baskın.
- Eğitim ve çalışma hayatına göre düzenlenen gruplar arasında ev kadınları ve hayata görüşe göre düzenlenen gruplarda maneviyatçılar hariç her grupta CHP gençler arasında birinci parti. Bununla beraber, her profilde önemli bir karasız seçmen oranı da var.
- Merkezi siyasette, gençleri cezbetmek için kavgadan uzak, iş bitirici, gençlere siyaset yapımında söz ve yer veren bir politika gerekli.
- Yerel siyasette gençlerin talepleri çok daha somut. İş bulmalarına yardımcı olacak, bilgi ve becerilerini artıracak destekler, yapılar, atölyeler, sosyalleşme ihtiyaçlarına cevap verecek sosyal mekanlar talep ediyorlar.
- Gençler muhatap alınmak istiyor. Gençlerin siyaset yapımına aktif katılımını sağlayacak kent konseyleri, online platformlar ve gönüllülük faaliyetleri bu yönde katkı sağlayacaktır.

Gençlerin Siyaset Algıları ve Siyasetten Beklentileri

2021